

Musik, ungdomsliv og sjæles frelse

Musik og tro i Københavns KFUM omkring år 1900¹

Af Peter E. Nissen

»Endelig, efter ikke saa faa Maaneders Forløb, kom Arbejdet i Gang igen, og i September 1900 blev Borgen indviet. Det var en saare smuk Fest. Men det største Øjeblik for mig oplevede jeg Dagen før. Jeg skulde være Ordensmarskal ved Indvielsen, og Dagen før Festen fór jeg op ad Trappen for at se, om Stolene var stillet rigtig op, og for at lægge et Eksempel af Stiftsprovst Paullis skønne Kantate paa hver Stol. I det Øjeblik, jeg rev Døren til Festsalen op, brusede det mig i Møde som en vældig Lovsang: »*Love den Herre, den mægtige Konge med Ære!*« Det var Orkesteret, der holdt Generalprøve paa Musikken til Morgendagens Fest. Det greb mig vældigt. Efter al den Ventetid og alle Skuffelser var Tiden nu kommet til at synge Lovsang til Herren. Jeg véd, at jeg listede hen ved et Vindue og stod og græd som et Barn. Det var Glædestaaer, og det er en ikke helt almindelig Vare«.

Wilhelm Buch²

Dette citat indgår som en del af Wilhelm Buchs erindringer om ungdomstiden i Kristelig Forening for Unge Mænd (KFUM) i København omkring år 1900. Af linjerne fremgår det at musikken indgik som en del af festlighederne omkring foreningens indvielse af sin nye bygning i år 1900, og at tonerne havde stor indvirkning på ham.

I mange år har opfattelsen af KFUM's historie været præget af P.G. Lindhardts fremstillinger, som siden de første udgivelser i 1950'erne er udkommet i flere udgaver og oplag.³ De er dog blev suppleret med og i nogle tilfælde korrigeret af Elith Olesens bog om bevægelsens

1. Denne artikel er et resultat af mit forskningsprojekt på Dansk Folkemindesamling i efteråret 2005 om sang- og musikkulturen i Københavns KFUM omkring år 1900.

2. Wilhelm Buch, *Fra Ungdommens Dage* (Aarhus, 1939), s.21.

3. Mange af fremstillingerne overlapper hinanden. Af centrale eksempler kan nævnes: »Er den kristne ungdomsbewægelse i dag sin opgave voxen?«, *Våbenhuset*, 3 (1951), s.162-181; Hal Koch (red.), *Den danske kirkes historie*, 7 og 8 (København, henholdsvis 1958 og 1966) samt *Vækkelse og kirkelige retninger* (Århus, 3/1978).

indflydelsesrige leder Olfert Ricard fra 1997, som kan betragtes som en forlængelse af hans afhandling fra 1996, der har givet en væsentlig oversigt over anglo-amerikansk indflydelse på dansk kirkeliv omkring århundredeskiftet.⁴ Centralt hos Lindhardt er det kulturhistoriske aspekt af foreningens virke. I en spiddende polemisk form tager han KFUM's forkyndelse under kritisk behandling og knytter den sammen med usund heltedyrkelse, moralisme og erotiserende tendenser; hvad det sidstnævnte angår ikke mindst i årene efter Ricard. Olesen betoner foreningens prægning af udenlandske strømninger, dels romantisk teologi og dels amerikansk vækkelsesteologi. I forlængelse af Lindhardts og Olesens opfattelser af KFUM's historie vil jeg i denne artikel ud fra foreningens musikkultur tilføje nye kulturhistoriske aspekter til, som kan kaste lys på foreningens teologi og selvforståelse.

Formålet er at belyse, hvilken betydning musikken havde i Københavns KFUM i tiden omkring år 1900 med omdrejningspunkt i to centrale områder. Den første del af artiklen er en analyse af foreningens særegne fællessange og fællessangskultur. Det vil blive gjort ud fra en etnohymnologisk tilgang. Begrebet etnohymnologi er i skandinavisk sammenhæng blevet lanceret på et nordisk koralseminar på Lunds Universitet og siden benyttet primært i svensk hymnologisk forskning.⁵

Fra et musiketnologisk perspektiv er det blevet påpeget at musik kan få tillagt en symbolsk værdi og være en identitetsskabende faktor i forhold til konstruktionen af et fælles socialt rum og ikke mindst dette sociale rums grænser. En bestemt slags musik kan bruges til at genkende identiteter, steder og grænserne mellem disse. Skal analytikeren trænge bag om musikkens funktion i en bestemt social eller etnisk gruppe, er det derfor relevant at analysere den sociale kontekst, hvori musikken praktiseres (det såkaldte performative rum), og at studere hvem der be-

4. Eliith Olesen, *Der stod et vejr fra vest* (København, 1997) samt *De frigjorte og trællefolket* (København, 1996). Olesen må i det hele taget siges at have viet sit liv til KFUM & K's historie, da hans første bog om emnet Børn og unge i dansk kirkeliv allerede udkom i 1958 (København), suppleret med *Dansk KFUM og KFUKs historie* (København, 1966).

5. Ifølge samtale med prof.em. i musikvidenskab Folke Bohlin. Begrebet diskuteres i Anders Dillmars indledning til sin afhandling 'Dödshugget mot vår nationella tonkunst' – Haeffnertidens koralform i historisk, etnohymnologisk och musikteologisk belysning (Lunds Universitet, 2001), s.15f. Jeg vil også gerne henvise til tidligere overvejelser i hymnologisk sammenhæng omkring inddragelse af musiketnologiske perspektiver i arbejdet – se Margareta Jersild, 'Synpunkter på framtida hymnologisk registrering og forskning', *Hymnologiske Meddelelser*, 17/3 (1988), s.137; samt artiklerne i Jan A. Hellström/Sven-Åke Selander (udg.), *Hymnologi – en forskning med framtid?* (Uppsala, 2/1985).

nytter musikken og tillægger den en særlig identitet – dette gælder også sangbøger.⁶ Dette gør sig også gældende i en kirkelig sammenhæng hvor et fællesskab omkring bestemte teologiske overbevisninger spiller en afgørende rolle. Overbevisninger inkluderer her både tydelige (talte eller skrevne) og mindre definerede tanker omkring den åndelige verdens natur og den individuelle tilhængers plads i denne orden. Praksis inkluderer det meste af de menneskelige aktiviteter og mønstre af rituel eller liturgisk art – herunder fællessang, som udtrykker den sociale kontekst i Københavns KFUM i forbindelse med at fællessangen knyttes til undersøgelsen af sangene.

Analyse af identitetsskabelse og det musikalske rum står altså centralt i min analyse af Københavns KFUM's særegne fællessange. Det hænger også sammen med at de fleste sange ud fra en traditionel teologisk og kunstnerisk kvalitetsvurdering må betragtes som ringe. Men derfor kan de alligevel godt have noget interessant at sige, hvilket forhåbentligt bliver tydeligt i det følgende.

I artiklens anden del vil den i indledningscitater omtalte indvielsesfest og den dertilhørende kantate være analysens omdrejningspunkt. I forlængelse af første del vil det identitets- og fællesskabsdannende rum spille en nøglerolle. Det vil sige at jeg vil analysere hvordan musikkulturen understøttede foreningens teologi og 'liturgiske praksis', og desuden hvordan musikken aktivt blev benyttet til at fremme foreningens formål. De to dele vil derpå blive sat i forhold til foreningens teologi og ideologi.

I. Sangbøgerne

Landsbevægelsen KFUM's og den beslægtede Kristelig Forening for Unge Kvinders (KFUK's) officielle sangbog hed *De Unges Sangbog*, som var udkommet siden 1892. De to første udgaver var skandinaviske med danske, svenske og norske sange redigeret af Vilhelm Beck og den norske stiftsprovst Christian Hall. Vilhelm Beck var den

6. Martin Stokes, 'Introduction: Ethnicity, Identity and Music', Martin Stokes (red.), *Ethnicity, Identity and Music* (Oxford, 1994), s.1-27. Hvad sangbøger angår – se Otto Holzapfel, *Religiöse Identität und Gesangbuch. Zur Ideologiegeschichte deutschsprachiger Einwanderer in den USA und die Auseinandersetzung um das 'richtige' Gesangbuch* (Bern, 1998), s.15ff. Holzapfel betragter sit arbejde som et forsøg på at bygge bro mellem hymnologi og den etnologisk orienterede folkesangsforskning (s. 9-10). Om den performative konteksts betydning for salmer se Kathryn Jenkins, 'Neudefinierung des Kirchenliedes – Der »performative« Kontext', *IAH-Bulletin*, 30/31 (2003), s.269-284.

stærke leder af Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark (IM), som samarbejdede med Københavns Indre Mission (KIM) om ungdomsarbejdet i KFUM og KFUK. Mens KIM var en kulturåben forening ledet af præster fra storbyens borgerskab, var IM grundlæggende pietistisk i sin kristendomsopfattelse, og det skabte gentagne spændinger imellem organisationerne i forhold til arbejdets form og indhold.⁷ Da det nordiske samarbejde brød sammen i årene op til århundredeskiftet, lykkedes det Københavns KFUM's sekretær, Olfert Ricard, at blive medudgiver af en ny ren dansk udgave af sangbogen (3. udgave, 1901). I forvejen havde den selvbevidste københavnerforening udgivet en lille sangbog *Nogle udvalgte Salmer og Sange til Brug i det Fri* i år 1900. Hverken den eller den nye udgave af *De Unges Sangbog* kunne dog tilfredsstille københavnerafdelingens behov i længden, og Ricard stod i spidsen for udgivelsen af et tillæg *Ungdomssange* fra 1907.⁸ Det lykkedes folkene bag Københavns KFUM at få afgørende indflydelse på 4. udgave af *De Unges Sangbog* fra 1914, som førte til store ændringer af sangbogen. Som et modtræk hertil tilføjedes et tillæg med 25 vækkelsessange fra *Indre Missions Sangbog* (1910) til sangbogen af hovedsagelig anglo-amerikansk oprindelse i forbindelse med et nyt oplag i 1920.⁹

Overordnet indhold

Mens *Nogle udvalgte Salmer og Sange til Brug i det Fri* ikke har nogen indholdsfortegnelse, er der dog en indirekte inddeling: ud af de 50 sange er de første 34 salmer fra den folkekirkelige tradition, de næste 5 er såkaldte ungdomssange (begrebet omtales nedenfor), derpå 10 fædrelandssange og til slut en afslutningssang kendt fra IM/KIM *Brødre og Søstre, vi skilles nu ad*, hvor man her tilpassede indholdet ved at erstatte ordet *Søstre* med *Venner*. I *Ungdomssange* består en tredjedel af »Salmer og aandelige Sange«, herunder julesange, missionssange og sange om bøn; en tredjedel af de såkaldte ungdomssange med underkatego-

7. Dette redegøres der detaljeret for i Elith Olesen, *Børn og unge* (se ovenfor note 3), s.172ff.

8. Se Ricards forord til sangbogen.

9. Det er bemærkelsesværdigt at IM som modtræk og protest valgte anglo-amerikanske sange. Det bekræfter Inger Selanders påpegning af, at amerikanske vækkelsessange i Norden havde en protestfunktion mod den etablerede samfundskultur. For IM er de i dette tilfælde blevet benyttet som modvægt til Københavns KFUM's tilnærmelse til samtidens nationalt orienterede sekulære foreningskultur i Danmark – se Inger Selander, 'Amerikanske sange i svenska, norska, danska och finska psalm- och sangböcker', *Hymnologiske Meddelelser*, 20/1 (1991), s.50.

rierne »I det fri« og »Morgen og Aften«; den sidste tredjedel besynger »Land og Folk« – det vil sige fædrelandssange. Salmerne og de øvrige åndelige sange er altså trådt i baggrunden til fordel for ungdomssange og fædrelandssange.

Allerede 3. udgave af *De Unges Sangbog* fra 1901 afviger fra IM's 'voksensangbøger' ved at have et særligt afsnit med ungdomssange og fædrelandssange. Det sidstnævnte er bemærkelsesværdigt, idet der først blev medtaget fædrelandssange i 3. udgave af *Hjemlandstoner* så sent som i 1952. Det blev angivet i forordet af ungdomssangbogen at årsagen var at »nære Kjærligheden til Danmark hos den kristne Ungdom og hjælpe til at udrydde den falske Tro, at den indre Mission skulde komme paatværs af den sande Fædrelandskjærlighed«. ¹⁰ Disse ændringer hang sandsynligvis sammen med at sangbogen i modsætning til tidligere var blevet en ren dansk udgave, hvor danske fædrelandssange ikke ville kunne give samme problemer som i en skandinavisk. Men det er påfaldende at disse ændringer også skete i forbindelse med at Ricard, som i høj grad repræsenterede hovedstadens foreninger, kom med i redaktionen af sangbogen. Denne linje fulgtes op i den følgende 4. udgave fra 1914. ¹¹ Opbygningen mellem udgaverne var ændret. Der var en markant forskel på indholdsfortegnelsen fra 3. og til 4. udgave. Mens indholdsfortegnelsen i 3. udgave næsten svarer til salmebogens opdeling i de tre trosartikler (Fader, Søn og Helligånd) med tillæg af ungdoms- og fædrelandssange, har fjerde udgave seks store afsnit: A. Salmer og aandelige Sange, B. De unge, C. I det Fri, D. Land og Folk, E. Historiske Sange og F. Møders Begyndelse og Slutning. De traditionelle salmer og vækkelsessange har fået en betydelig mindre plads end i de første to udgaver, som Vilhelm Beck havde stået i spidsen for. Til gengæld fylder fædrelandssange, natur- og historiske sange væsentligt mere i fjerde udgave. ¹²

10. Vilhelm Beck m.fl., 'Forord', *De Unges Sangbog* (Kjøbenhavn, 1901).

11. Det er bemærkelsesværdigt at i 3. udgave (1914) er sætningen fra forordet angående forholdet til fædrelandssangene omskrevet: »nære Kærligheden til Land og Folk hos den kristne Ungdom og hjælpe med til at udrydde den falske Forestilling, at Kristendom skulde komme paatværs af den sande Fædrelandskjærlighed«. 'Indre Mission' er erstattet er ordet 'Kristendom'. Der er åbenbart sket en distancering til IM. Sådan kunne Gunner Engbergs defensive anmeldelse af sangbogens vægt på fædrelandssange også tages som et udtryk for – se *De Unges Blad*, 1914/11, s.42.

12. I 3. udgave udgør salmer og vækkelsessalmer 212 (80%), ungdomssange 23 (8,6%) og fædrelandssange 13 (4,8%) ud af 266 sange. I 4. udgave udgør salmer og vækkelsessalmer 328 (65,8%), ungdomssange 66 (13,3%) og fædrelandssange 73 (14,7%) ud af 498 sange. Antallet af Ungdoms- og fædrelandssange var altså i forhold til hele sangbogens omfang fordoblet.

Sangene i *Nogle udvalgte Salmer og Sange til Brug i det Fri, Ungdomssange* og *De Unges Sangbog* kan man groft inddele i 3 periode-kategorier: 1. ældre salmer fra en dansk luthersk tradition (før 1800), 2. vækkelsessange fra 1800-tallets vækkelsesbevægelser (med IM som den dominerende leverandør), 3. samtidige sange fra slutningen af 1800-tallet og frem. Den sidste kategori kan underdeles i to genrer: verdslige danske sange (natur- og fædrelandssange) og kristelige sange. Som en del af 3. kategori hører KFUM's egne sange, herunder københavnerafdelingens. Københavns KFUM's egne sange definerer jeg som sange skrevet af foreningens egne ledere, medlemmer eller personer tæt knyttet til miljøet omkring Københavns KFUM.

Foreningens egne sange

Oversigten (se appendiks) viser at få personer har leveret langt de fleste sange. Sekretæren Olfert Ricard har ikke overraskende været den mest leveringsdygtige med halvdelen, 17 ud af 34 sange. Heraf er fire sange oversættelser af populære amerikanske vækkelsessange. Hvad leveringsmængde angår springer to øvrige forfattere i øjnene. Islændingen Fridrik Fridriksson har fået seks sange med, og den ukendte –l.-n. har fået fire sange optaget i sangbøgerne. Fridriksson kom med i Københavns KFUM i 1895 og blev med tiden en personlig ven af Ricard. Senere rejste han tilbage til Island og grundlagde et KFUM-arbejde der, men fortsatte med møderejser i Danmark.¹³

Hvad signaturen –l.-n. eller (J.) angår, er et kvalificeret gæt medarbejderen Axel Jørgensen eller Axel Jarl, som han senere kom til at hedde. Jørgensen var en personlig ven til Ricard og kom med i foreningen sammen med Ricard i begyndelsen af 1890'erne. Jørgensen måtte dog efter få års ledertjeneste forlade arbejdet på grund af beskyldninger om homoseksuelle overgreb mod drengene.¹⁴ Det kan forklare hvorfor den bandlyste medarbejder i de senere sangbøger måtte optræde med signatur.

Den københavnske stiftsprovst og medlem af KIM's bestyrelse Jakob Paulli havde leveret flere sange til *Hjemlandstoner* af 1895. Hans to sange *Hvis Danmarks kommende Dage* og *Skal engang du kunne binde* er utvivlsomt kommet med fordi de indgik som en del af Christian Geislers kantate ved indvielsen af foreningens nye bygning den 16. september 1900 (se nedenfor). Man har også valgt at bibeholde Geislers melodier på trods af at melodien til *Hvis Danmarks kommende Dage*,

13. Elith Olesen, Børn og unge (se ovenfor note 3), s.268f.

14. Elith Olesen, Der stod et vejr (se ovenfor note 3), s.68f.

som var skrevet som mandskorsats, har været umulig som fællessang.¹⁵ Det kan forklare hvorfor den røg ud i 4. udgave. Der er andre af sangene der er blevet introduceret i foreningen som lejlighedssange. Ricards *Ung var han, der red i Solen* og *Ungdommens Frelser* blev sunget første gang ved markeringen af Københavns KFUM's 25-års jubilæum i september 1903.

Hvad de øvrige forfattere angår, var Mads Samuel Jørgensen (1875-1901) sekretær i foreningen indtil sin tidlige død i 1901, og de øvrige ukendte signaturer B. og -s.-r. har sandsynligvis været ledere eller medlemmer, som af uvis årsag forblev anonyme.

Samlet set viser det at Ricard har haft afgørende indflydelse på valg af sange. Både ved at han selv leverede de fleste, og ved at de øvrige sangskrivere havde tæt tilknytning til ham. Desuden fremgår det af listen at de fleste sange allerede fremstod i 3. udgave af *De Unges Sangbog* og *Ungdomssange*, som blev udgivet, mens Ricard stadig var sekretær. Da han desuden var med i redaktionen af sangbøgerne, bliver det klart, at Ricard fyldte meget.

Sangenes indhold

Sangene kan ud fra indhold inddeles i to grupper. Den mindste gruppe består af syv sange: tre af Ricards fire oversatte amerikanske vækkelsessange, hans egen julesang *Augustus troned i sin hal* samt tre sange af Fridriksson. De afviger fra alle de øvrige ved at sangenes fokus ikke specifikt er rettet mod unge. Genremæssigt er sangenes tema forskellige. *Der gaar et Brus fra fjerne Riger* er en oversættelse af Henry W. Fox' ydremissionssang *I hear ten thousand Voices singing* (1848). Denne internationalt orienterede sang om det store kristne fællesskab på tværs af kulturer har en dansk parallel i Fridrikssons *Hen over Jord et Pilgrims-tog*. Begge løfter det lille fællesskab op i en global sfære.

Ricards inderlige *Min Jesus, jeg elsker dig* er en oversættelse af William R. Featherstons *My Jesus, I love Thee* (1868). Det kunne ligne Ricard at oversætte netop denne sang på grund af dens tilknyttede historie om at den skulle være blevet skrevet, da Featherston kun var 16 år gam-

15. I 3. udgaves melodibog har udgiveren organisten Johannes Beck (Vilhelm Becks søn) valgt at bibeholde mandskorsatsen – se 86 Melodier til *De Unges Sangbog*, København, 1901, nr. 81. Melodiens uegnethed til fællessang kommer også til udtryk i Christian Gads erindringer om foreningens første 25 år. Han efterlyser en komponist som kan give foreningen »en god, folkelig Melodi til disse Vers« – se Christian Gad, *Da vi var unge* – Billeder fra KFUMs første 24 Aar (Aarhus, 1928), s.130.

mel.¹⁶ Fanny Crosbys sang om dødens overvindelse, inspireret af et vers fra Prædikerens Bog 12,6: *Some Day the silver Cord will break* (1891), har ikke været gammel da Ricard stiftede bekendtskab med den ved et ophold på Young Men's Christian Association's (YMCA's) kursuscenter i USA på sin rejse dertil i 1899.¹⁷ Det blev til *Sølvsnoen brister dog engang*. Selvom sangene tematisk er forskellige, er de alligevel gode eksempler på en generel tendens i udviklingen af tidens amerikanske vækkelsessange, hvor på den ene side det indadvendte og selvbiografiske betones og åndelig (emotionel) erfaring får en væsentlig plads. På den anden side skaber interessen for mission en gruppe af udadvendte missionssange.¹⁸ Missionssangene skal ses i lyset af YMCA's globale vision og udbredelse, som Københavns KFUM gerne så sig som en del af. Featherstons og Crosbys sange lå i umiddelbar forlængelse af IM's teologi og kultur, og de blev da også optaget i de følgende udgaver af IM's sangbog og står der stadig i den seneste udgave (*Hjemlandstoner* af 1989).

I forlængelse af de indadvendte amerikanske sange kan som de sidste i denne gruppe nævnes Fridrikssons to bønssange *Bed for dit Hus* og *Velsignet saa være hver Moder*. Den første er en generel opfordring til at bede for forskellige områder af livet. Selvom *Bed for dit Hus* i teksten er henvendt til den unge, er sangens tema dog almen nok til at appellere bredere. *Velsignet saa være hver Moder* er anderledes end alle de øvrige KFUM-sange, da den henvender sig til den unge mands moder. Det må formodes at den er blevet brugt ved møder, hvor forældrene var til stede.

Den anden store og klart dominerende gruppe er såkaldte ungdomssange. De er kendetegnet ved at de fokuserer på åndelige og sociale erfaringer fra et ungt menneskes horisont og på formaninger særligt henvendt til de unge. En af dem er ligesom de førnævnte en oversat sang. Det drejer sig om Marianne Hearn's *Just as I am, thine own to be* (1887)

16. Legenden opstod tidligt og er gengivet flere steder, fx i Kenneth W. Osbeck, *101 More Hymn Stories* (Grand Rapids, 1985), s.193-194.

17. Elith Olesen, *Der stod et vejr* (se ovenfor note 3), s.121.

18. Stephen Marini, 'From Classical to Modern – Hymnody and the Development of American Evangelism 1737-1970', Edith L. Blumhofer & M.A. Noll (red.), *Singing the Lord's Song in a Strange Land: Hymnody in the History of North American Protestantism* (Tuscaloosa, 2004), s.19f. Der er skrevet meget om amerikanske vækkelsessange og deres udvikling. Relevant for denne sammenhæng kan udover Marinis artikel nævnes Sandra S. Sizer, *Gospel Hymns and Social Religion* (Philadelphia, 1978).

som i Ricards oversættelse blev til *Just som jeg er, jeg kommer – men*. Den er kendetegnet ved det samme vækkelsesperspektiv som de øvrige, men som det er angivet i en af sangbøgerne er det »*En Drengs Sang, naar han overgiver sig helt til Gud*«. ¹⁹ En sådan overskrift indikerer et omvendelsesperspektiv. I god forlængelse af den amerikanske vækkelsesstil lægger den op til at sangen synges, når en dreng offentligt har besluttet sig for at omvende sig – typisk efter en omvendelsesprædiken i forbindelse med et vækkelsesmøde. I overensstemmelse med den til vækkelsen tilknyttede helliggørelsesbevægelse (den såkaldte *Holiness-movement*) er sangens fokus på drengens overgivelse til Gud og hans vej mod at blive hellig. I begge udgaver af *De Unges Sangbog* er der under sangen fejlagtigt angivet at den er sydafrikansk. En sammenligning med Marianne Hearnss søndagsskolesang viser klart at den er forlæggert. Det tyder på at Ricard ikke selv var klar over dette, men var blevet præsenteret for sangen som af sydafrikansk oprindelse. ²⁰

Med undtagelse af *Der gaar et Brus fra fjerne Riger* var alle oversættelserne allerede med i 3. udgave af *De Unges Sangbog*. Det er et tegn på at Ricard havde sangene med sig fra sin rejse til Storbritannien og USA. Københavns KFUM's forbillede var den anglo-amerikanske YMCA-bevægelse. YMCA blev grundlagt i London i 1844, og det blev begyndelsen til en stor international kristen ungdomsbevægelse. Dens udbredelse og indflydelse kulminerede i årtierne frem mod 2. verdenskrig. YMCA var barn af en stor vækkelsesbølge i den anglo-amerikanske verden i det 19. århundrede. ²¹

I forbindelse med sin ansættelse som sekretær (fra 1896) blev den nyuddannede teolog sendt på studierejse til brændpunkterne både i 1896 og 1899. Disse rejser kom i høj grad til at påvirke ham. Mødet med de udenlandske storbyers YMCA gjorde ham begejstret og gav ham inspiration til arbejdet i København. Ricards fire oversatte sange skal ses i den kontekst. De fire sange er altså eksempler på hvordan sange fra den anglo-amerikanske vækkelse kom til Danmark. I dette tilfælde har en indflydelsesrig leder i en ungdomsvækkelsesbevægelse formået at over-

19. *De Unges Sangbog* (1901), nr. 216.

20. Idet der er skrevet og oversat flere sange med titlen *Just as I am/Just som jeg er*, har det skabt stor forvirring om sangens baggrund. Sangbøgernes fejlagtige angivelser gør naturligvis ikke sagen lettere. I 5. udgave af *De Unges Sangbog* (1928) er sangen forvekslet med *Just as I am, without one Plea* (1835) og derfor er Charlotte Elliott angivet som forfatter. Det forklarer P. Poulsens frimodige sammenblanding af sangene (P. Poulsen, *Kendte sange og deres forfattere* (København, 1939), s.91f.). Se også Olesen, *Der stod et vejr* (se ovenfor note 3), s.121.

21. Se Olesen, *De frigjorte*, s.23ff og *Der stod et vejr*, s.34ff (se ovenfor note 3).

sætte og indføre dem i foreningskulturen.²² Set ud fra de øvrige sange tyder det dog på at vækkelsen hos Ricard og Københavns KFUM med tiden tog en anden drejning tilpasset en lokal og national kontekst.

De lokalt og nationalt orienterede ungdomssange

De øvrige ungdomssange var som bekendt digtet af lokale folk og tog udgangspunkt i foreningens åndelige og kulturelle liv i dens mangfoldighed. Her spiller de unges møde med foreningens idealer en afgørende rolle, som de unge mænd mødte dem ved møderne og ikke mindst i udendørs aktiviteter. Disse lokale sange kan klassificeres i forskellige kategorier: A. Ungt kristenliv, B. Ung nationalisme, C. Årstids- og højtidsange og D. Friluftslivssange. Indholdsmæssigt skal sangkategorierne ikke forstås skarpt adskilt, der er overlapninger i mellem dem. Det som binder dem sammen er fællesskabet i Københavns KFUM. I årstids- og højtidsangene benyttes lejligheden til at vende sig mod fællesskabet indad. Fx kunne Ricards efterårssang *Skønne September* være en almindelig årstidsang i den danske folkesangstradition, hvis ikke sidste vers gav sangen en drejning. Mens de første fire vers omtaler septembermånedens farver og frugter vendes det indad i femte vers: »*Glade September, – da de unge voved/Fjenden at fejde, Venner Troskab loved/Nu skinner Sol fra Gud paa unge Kæmper, – Glade september*«. I en tilføjende note påpeges at *Troskab* henviser til KFUM's stiftelse i september 1878. September er altså i sidste ende skøn og glad fordi KFUM blev stiftet i denne måned. Hele årstiden samler sig omkring foreningens grundlæggelse. Et andet eksempel er Ricards julesange *Det er så yndigt hver Julefest* og *Har du hørt om den Nat*. Julens begivenhed ses fra den unges perspektiv og bruges til at pege på KFUM: »*Thi Han kom, – ja Han kom,/Han, som Verden ventede længe,/Han som ogsaa danske Drengel/trænger til og flokkes om*«. (*Har du hørt om den Nat*, vers 5).

1. Har du hørt om den Nat,
Da der blev saa sælsomt stille;
Hvert et Blad og hver en Kilde
Standset Aandedrættet brat – –
Da tog Skoven til at synge,
– Granen først – saa brød de ud:
Alle Træer i Jubelklynge
Loved Gud.

22. Se Inger Selanders diskussion om de amerikanske sange i nordiske landes sangbøger 'Amerikanska sånger' (se ovenfor note 9), s.40-53.

2. Paa en Mark om et Baal
 Ligger der en Hjord og drømmer
 I det Stjernelys, som strømmer
 Ned fra Himlens matblaa Skaal.
 Men da Luftens Harper klinger,
 Var der ingen mer, der sov:
 Ind til Byen Flokken springer
 Fuld af Lov!

3. Thi den Nat i hver Egn
 Svæved hvide, milde Gæster,
 Og fra Øster ud til Vester
 Slog om Stald og Gaard de Hegn.
 Og en Hymne, du ej aner,
 Steg mod Himmel op fra Jord,
 – Sydens Palmer, Nordens Graner
 Sang i Kor.

4. Og endnu ved den Tid
 Kommer store Læs af Graner
 Ind fra Land til By og maner
 Os at glemme Døgnets Strid.
 Og hvor Bonden Neget lægger,
 Stævner Markens Fuglekor,
 Mens December-Sneen dækker
 Julebord.

5. Thi Han kom, – ja, Han kom,
 Han, som Verden ventede længe,
 Han som ogsaa danske Dreng
 Trænger til og flokkes om.
 Lad da ikke Engle ene
 Tænde Julestjernes Bavn,
 Men sæt Lys i Granens Grene,
 Lov hans navn!

Olfert Ricard

Den enkelte ledes gennem sangens forløb lige ind i foreningens fællesskab. Påfaldende er det hvordan englenes julesang knyttes sammen med dette fællesskab. De synger sammen med KFUM'erne (vers 5) og ikke i ensomheden udenfor (vers 3). Det ligger i god forlængelse af Ri-

cards syn på Københavns KFUM som »Himlens Forgaard« (se nedenfor s. 228).

Friluftslivssangene har samme funktion, og igen er det karakteristisk hvordan friluftslivet i KFUM kædes sammen med den kristne dimension. Friluftssangene skal ses i lyset af at der var stærk interesse for friluft- og spejderliv i YMCA og andre ungdomsorganisationer for drenge i disse år. Spejderkonceptet som en del af det kristne ungdomsarbejde blev introduceret af Gunner Engberg i foreningen i 1909 og førte til dannelsen af *KFUM-spejderne* i 1916.²³ I 3. udgave af *De Unges Sangbog* er fire sange indekseret som F.D.F.-sange, hvilket vidner om samarbejdet med beslægtede spejderforbund.²⁴

I *Afsted, afsted fra Disk og Butik* opfordres de unge mænd til først at forlade byen i samlet trop (vers 1), lege i skoven (vers 2) og love Gud der (vers 3). Tilsvarende i *Herligt en Sommerdag* som fik status af ungdomsafdelingens skovturssang. Ricard har i versemål (og melodi) beregnende lagt sig op ad Johan L. Heibergs *Herligt en Sommernat* fra det kendte syngespil *Elverhøj*. Igen tjener sangen til at skabe fællesskab mellem de forskellige unge mænd omkring tjenesten for Gud (vers 3).

1. Afsted, afsted fra Disk og Butik,
 Fra Døgnets Vrøvl, de Skænd, som du fik;
 Hvem gider længer vade i Støv,
 Naar andre gaa under Bøgenens Løv?
 Rask afsted, du unge Gut,
 Kast din Bog, smid din Høvl,
 Vær ikke træg og mut,
 Kom nu med uden Vrøvl!
 Raske Drenge, Ungdomsskare,
 Aa, det er dejligt at fare!

23. Elith Olesen, *Dansk KFUM og KFUKs historie* (se ovenfor note 4), s.71. Se også Søren Ehlers, *Ungdomsliv – Studier i den folkeoplysende virksomhed for unge i Danmark 1900-1925* (København, 2000), s.83ff.

24. Det drejer sig om Rank nu Ryggen, raske Drenge; Hvad kan i Verden lignes vel ved en Ungdomsflok; Det er saa godt at ha' Ryggen ret og Her kommer vi Drenge, vi hilser med Sang (nr. 380-383) som alle er skrevet af medarbejdere fra Frivilligt Drenge Forbund (FDF).

2. Til Fest, til Fest i Bøgenes Hal,
 Hvor Fuglen kvidrer, Luften er sval;
 Spring om og hop som Hjorten saa rap,
 Stem op og syng kun med Fuglen omkap!
 Her er lyst, og her er grønt,
 Her er frit, ingen Tvang,
 Se, hvor alt er pyntet kønt
 Over Sø, over Vang!
 Raske Dreng, Ungdomsskare,
 Aa, det er dejligt at fare!

3. Vor Drot, vor Helt er Himmerigs Søn,
 Ham hylde vi med Sang og med Bøn.
 Guds Riges Dør han aabned paany!
 Slaa Harpen, syng, saa det runger mod Sky!
 Syng, saa Himlens Englehær
 Flyver ned, synger med,
 Lover, priser Jesus kær
 For hans Død, for hans Fred!
 Ungdomsskare, Raske Dreng,
 Slaa kun for Jesus paa Strenge!

M. Sam. Jørgensen

1. Herligt en Sommerdag
 Under det kendte Flag
 Mandstærke alle sig flokke!
 Markernes Blomsterflor,
 Fuglenes Sangerkor
 Skoven og Søen os lokke.

2. Se, den er broget nok,
 Hele den unge Flok:
 Een piller ellers Rosiner,
 Har gaar en Malerklat,
 Dér faar en Smed du fat,
 Hist gaar en vigtig Latiner

3. Men trods forskellig Rang,
 Gaar de den samme Gang,
 Tjener den selvsamme Mester,
 Ejer den samme Aand,
 Hylder med Mund og Haand
 Kongen i Øster og Vester.

4. Se, hvor Naturen staar
 Frisk i den lyse Vaar,
 Den har jo lige holdt Pinse:
 Lærkernes Klokkeklang
 Ringer til Fest i Vang,
 Bøgenes Løvkroner glinse.

5. Ja, hvor vor Herre kan
 Pynte vort lille Land,
 Alt er som vasket og fejlet:
 Blomsten saa blid og ren
 Smiler til hver og én;
 Bare dens Uskyld du ejed!

6. – Herligt en Sommerdag
 Nyde i fulde Drag
 Ungdom og Foraar som denne!
 Men den er snart forbi,
 Gud ske Lov, saa har vi
 Pinsen, som aldrig faar Ende!
Olfert Ricard

En tilsvarende sang er *Draaben perler paa hvert Blad* af [B.], hvor glæden over naturen næsten kammer over i panteisme i vers 2: *Lunden taler til mit Sind, /Kalder mig til Andagt ind. Sagte lyder Vindens Brusen, – Hvad er det mod Aandens Susen/i en Sjæl, som tror paa Gud? Lignende træk ses i Ricards Naar Morgensolen kigger, hvor de unge mænd sammenlignes med ranke bøge der synes »som vil de rejse vort Hoved op til Bøn«.* (vers 5).

Der er dog en tendens i andre friluftslivssange som er væsentligt stærkere end panteisme. I Mads Nielsens *Solen glitrer over Voven* udvikles den indledende længsel efter at komme væk fra byen og ud i naturen (vers 1-2) til en stærk selvbevidsthed.

1. Solen glitrer over Voven
Og slaar smut i Sø og Sund,
Drysser Guld paa Bøgeskoven,
Kysser Engens Blomsterbund,
Byder Ungdom ud som Gæst
Til det unge Foraars Fest.
2. Og vi følge den, vi unge,
Ud fra Byens kvalme Luft,
Ud at fylde Sind og Lunge
Med det friske Foraars Duft,
For at samle Indtryk ind,
Der kan ranke Sjæl og Sind.
3. Fylkes vil vi om vort Banner
Som en trofast Fanevagt,
Ranke Rygge, aabne Pander,
Med det godes Sag i Pagt,
Karske indtil Sjælens Grund
Og med Viljen stræk og sund.
4. Vise vil vi hele Verden,
At paa Troens gamle Grund
Staar en Ungdom, frank i Færden,
Viljestærk og sjælesund,
Som har drukket Livets Mod
Af Guds Naades dybe Flod.
5. Høres skal det over Sogne
Som Fanfare til en Fest,
At vi unge vi er vaagne,
Det er os, der leve bedst,
Det er os der har den Tro,
I hvis Læ vort Folk kan gro.
6. Samlet staar vi under Flaget
Om den kristne Ungdomssag
Hjælp os, Gud, at holde Taget
Aldrig sænke Korsets Flag,
Følge det i Sol og Fest
Og i striden Storm og Blæst.

Mads Nielsen

De ranke rygge og den stærke vilje får »*Livets Mod af Guds Naades dybe Flod*«. (vers 4). Det at være ung og kristen (dvs. KFUM'er) giver drengene en overlegenhed i forhold til andre. I fanesangen *Danske Drenge løft jert Hoved* siges det direkte: »*Kristne er de bedste Drenge/ Nu i Danmarks Vang!*« (vers 5).

1. Danske Drenge! løft jert Hoved!

Ret nu Ryggen kækt!
Vis, at der er Mod og Kræfter
I den unge Slægt!
Se vor Fane herligt vajer:
Det er Dannebrog,
Mærket rummer hele Jorden
Og vor Bibelbog!

2. Kristne Drenge! ned fra Himlen

Faldt vort gamle Flag,
Da paa korstog danske Drenge
Vandt det store Slag.
Og paa Korstog end vi drager
Under Korsets Tegn.
Mange Tusind følger under
Hver en Himmelegn!

3. Kristi Korsmænd! vi vil kæmpe,

Ingen knibe ud.
Største Sag og største Sejer!
For vi tror på Gud.
Alle Jordens kristne Drenge,
Vil I følge os?
Alle Verdens onde Magter
Vil vi byde Trods!

4. Fremad Korsmænd! dristig fremad

For vor Høvdings Sag.
Kransen faar hver ærlig Stridsmand
Paa den store Dag.
Gyldne Straaler kranser Navnet,
Som vi alle bær'.
Heldes Helt fra Paaskemorgen
Du vor Høvding vær!

5. Kristi Stridsmænd! lad kun høres

Vidt vor Fanesang.

Kristne er de bedste Dreng

Nu i Danmarks Vang!

Fanen vinker, Korset blinker.

Lydt vi jubler ud:

Sammen staar vi, Sejren faar vi

I vor Kamp for Gud.

-l-n.

Kernepunktet i sangen er en lovprisning af dannebrog. Det korsmærkede flag giver via korstogene (og herunder dannebrogss fremkomst ved slaget i Estland i 1219) koblingspunkt til en global missionsiver gennem det internationale arbejde for kristendommens sag (vers 2-3). Sangens sidste vers vender tilbage til de danske forhold, og kristendommens sandhed og overlegenhed, som den kommer til udtryk hos drengene i KFUM, bliver som konklusion slået fast. Legitimationen fås gennem dannebrog, som kommer til at stå som et symbol på en ældgammel dansk kamp for det kristne budskab. Et tilsvarende fællesskab omkring fanen kommer frem i Fridrikssons *Hil dig vor Fane god*. Denne sammenkobling mellem fædreland og den kristne ungdom går igen i andre sange af [-l-n.]. *Herre, læg dog Danmarks Saar* er en direkte bøn om at få Sønderjylland tilbage og ikke at glemme Danmark. Der henvises til bibelhistorien: »Du, som ledte Israel frem,/Før de Sønderjyder hjem,/Hjem til Moderlandet«. (vers 1), og det at være i opposition til Preussens besættelse paralleliseres til at holde sig fra den kanaa'næiske afgud Ba'al (vers 4).²⁵ Dette fører via et ydre missionsperspektiv, hvor missionen i Grønland og Indien nævnes (vers 3), til en direkte appel til de unge om at »bære Danmarks Sag« (vers 4) og til Gud om at øge »de unges kærlighed/Til det gamle Danmark« (vers 5). Det samme tema gør sig gældende i sangen *Tusind Vintre er det siden Danmarks første Julebud*. Heri fremhæves det danske sprog via salmebogen som verdens bedste, og som et argument for at befri Sønderjylland fra »Voldsmænd« (vers 3). Derfor opfordres de unge til i solidaritet at bede for områdets befrielse (vers 5-7). Endelig skal også nævnes [-s.-r.]s *Højt op mod Norden er der lagt et lille fattigt Rige*. Her laves en parallel til vikingetiden og nutidens unge (vers 5-6): *Tag, Herre, du vor simple Sang/som Tak*

25. Fordømmelse af Ba'al-aldyrkelse er et stort tema i Det Gamle Testaments konge- og krønikebøger, hvor den kanaa'næiske kultur i stort omfang blev blandet ind i den hebraiske religion.

for al din Gave!!Slaa Englevagt om Mark og Vang,/luk Leddet for vor Have!!Og lad der forstres her i Nord/en Slægt af kjække Unge, hvis bedste Styrke er dit Ord/i Hjærte og paa Tunge! Udtrykket »Leddet for vor Have« giver associationer til den kendte sang *Danmark dejligst Vang og Vænge*, hvor tyskerne betragtes som fjenden, der truer Danmark fra syd, hvilket får dronning Thyra til at efterlyse en beskyttende mur mod fjender sydfra.²⁶ Da den står i samme kategori som *Tusind Vintre er det siden* og *Herre læg dog Danmarks Saar*, er det oplagt at forstå budskabet som en del af modstandskampen mod Preussens overtagelse af Sønderjylland.

Den sidste af kategorierne kan som en fællesbetegnelse kaldes ungt kristenliv. Det er sange som berører forskellige sider af kristenlivet set fra en ung mands perspektiv. De har alle KFUM-fællesskabet og de unge medlemmer som det centrale. I overensstemmelse med kategorien *Konfirmandfest* appellerer nogle af sangene til at begynde på en ny fase i livet og i den forbindelse »at følge Jesus ud i verden«. Nogle af sangene fremstilles som de unges eget syn på livet så som *Vi er ranglede Børn, Da jeg var en Smaadrenge* og *Der vokser ingen Roser*. I en anden gruppe er det den ene gruppe (unge) som appellerer til den anden om at bakke op. Det kommer til udtryk i en agiterende sang som Ricards *Hej, vil I med!*, hvor KFUM sammenlignes med en båd, som tager de unge drenge bort fra »*Mor og den fædrene Jord*« (vers 2) for at »*drage på Krigstogt i Fredsfyrstens Navn*« (vers 3). Ligesom i de førnævnte nationale sange bruges metaforer fra militæret. I Fridrikssons *Kongen kommer!* er denne tendens gennemført, hvor Jesus fremstilles som en krigskonge og de unge som hans soldater.

Det kollektive aspekt kommer også frem i den mest kendte af Ricards sange, fællesbønnen *Ungdommens Frelser*, hvor netop Jesus som *ungdommens* frelser og ven betones. Han skal dels hjælpe de 'vildfarne' unge fra »*Verdens Lyst og Larm og Pine*« (vers 1) ind i sit fællesskab (som i konteksten er lig med KFUM), og i forlængelse af helliggørelses-teologien skal han hjælpe dem til at sejre i kristenlivet.

I det hele taget fremstilles Jesus som de unges forbillede i Ricards sange. Det kommer tydeligst frem i *Ung var han, der red i Solen*, hvor Jesus ligesom i *Kongen kommer!* fremstilles som en ungdomskonge, der søger efterfølgere. Det ungdomsfokuserede aspekt i sangene har en tendens til at gå over i decideret ungdomsdyrkelse flere steder. Både Ricards *Vi er ranglede Børn*, Mads Nielsens *Solen glitrer over Voven*

26. Sangen er med i 4. udgave af *De Unges Sangbog* som nr. 476.

og [-l.-n.]s *Danske Dreng*e løft jert Hoved! har en tendens til at gøre den ungdommelige karakter til en værdi i sig selv. I sidstnævnte kædes det som bekendt sammen med national stolthed. Mest udtalt er det i Fridrikssons *Der er Roser på Kind* og Ricards konfirmandsang *Jeg elsker to røde Kinder*. Sidstnævnte er en direkte kærlighedserklæring til de unge mænd, som går over i formaning om at »ile fremad under Korsflag tillands og tilvands«, (vers 6).

Samlet set giver sangene et godt indtryk af hvilke værdier, hvilket miljø og hvilke egenskaber hos de unge, lederne i Københavns KFUM med Olfert Ricard i spidsen har forsøgt at fremelske.

Melodierne

Som allerede nævnt benyttedes kendte melodier i forbindelse med sangene. Det drejer sig dels om koraler fra den folkekirkelige tradition og dels om fædrelandssange fra den verdslige danske folkesangstradition.²⁷ I valget af melodier har Ricard dog sandsynligvis ikke haft så stor indflydelse, idet han selv indrømmer at musikalske færdigheder ikke var hans stærkeste side.²⁸ I forbindelse med brug af kendte sange er det blevet påpeget hvordan der har været en udpræget overtagelse af kendte melodier til egne tekster i de folkelige bevægelser omkring århundredeskiftet. Ved at overtage en kendt melodi er den nye tekst indgået i en dialog med melodiens symbolske indhold. Dette har særligt gjort sig gældende i forbindelse med fædrelandssange.²⁹ Ved at bruge kirkekoraler har sangene fået det kristelige indhold som knyttede sig til KFUM's selvforståelse. Ved fx at vælge J.P.E. Hartmanns melodi fra den kendte salme *Blomstre som en Rosengård* til [-l.-n.]s *Herre læg dog Danmarks Sår* får sangen hymnisk karakter, som øger dens kirkelige kontekst. Det samme sker med *Ungdommens Frelser* og *Skønne September* som får angivet Friedrich Flemmings melodi til *Mægtigste Kriste*. Mens førstnævnte dog må siges at være skrevet i en gudstjenestelig kontekst er *Skønne September* en årstidssang. Sidste vers' tekst løfter som tidligere nævnt årstiden op på et højere plan hvor årstiden bliver symbol på KFUM's fødsel og dermed en manifestation af Guds

27. Om en indføring til den danske folkesangstradition vil jeg henvise til Karl Clausen, *Dansk Folkesang gennem 150 Aar* (København, 1958).

28. Olfert Ricard, 'Studenterminder', i Gunner Engberg (red.), *Jul – En julebog for Hjemmene* (København, 1914), s.66.

29. Ifølge Inger Selander, *Folkrörelsesång* (Stockholm, 1996), s.45ff. Selvom hun undersøger svenske forhold tyder meget på at det samme har gjort sig gældende i de samtidige danske folkebevægelser.

virke på Jorden (vers 5 – se ovenfor s. 214). Det er dette sidste højtidelige og åndelige aspekt som melodien sørger for at betone med dens ilagte association til Löwensterns anråbelse til Gud om at manifestere sin magt i *Mægtigste Kriste*.³⁰

Noget lignende er på færde i forbindelse med associationer til tidens fædrelandssange. Til *Tusind Vintre er det siden Danmarks første Julebud* benyttes Peter Heises melodi til *Jylland mellem tvende Have*, hvilket symbolsk giver sangen nationalkarakter. Andre eksempler på sådanne overførsler af symbolsk indhold er *Da jeg var en Smaadrenge*s brug af *Paa Tave Bondes Ager*. Sidstnævnte sang handler om den danske reformator Hans Tausens opvækst frem til karrierens højdepunkt som biskop i Ribe. Ricards sang handler også om opvækst frem til at tilegne sig den kristne tro og blive aktiv i KFUM. Kærlighedssangen *Jeg elsker to røde Kinder* lægger sig op ad Johannes Helms fædrelandssang *Jeg elsker de grønne Lunde*, Fridrikssons *Kongen kommer!* lægger sig op ad fædrelands- og krigssangen *Paaskeklokken kimed mildt* osv.

Alle melodierne er med enkelte undtagelser komponeret i 1800-tallet og kendetegnet ved stor udtryksfuldhed. Genremæssigt kan man dele melodierne op i fire grupper. Den ene gruppe lægger sig op ad den romanceprægede salmemelodi, som dukkede op i danske koralbøger til folkekirkens salmebog i slutningen af det 19. århundrede.³¹ Flere af sangene har overtaget kendte melodier som fx August Windings *O, sad jeg som Marie Sad* eller C.E.F. Weyses *Til vor lille Gerning ud*. Geislers tre melodier til henholdsvis *Hvis Danmarks kommende Dage*, *Skal engang du kunne binde* og *Bed for dit Hus* er eksempler på sådanne inderlige melodier. En anden gruppe som i karakter ligger tæt op ad disse er de amerikanske vækkelsessange. Med *Danske Drengel! Løft jert Hoved!* som undtagelse er de alle kendetegnet ved en rolig og inderlig stil.

De øvrige to grupper er kendetegnet ved henholdsvis friskhed og patos. Det friske kommer frem i melodiernes mange punkteringer og gående marchrytme. Det er oplagt at forstå Ricards »glade sange« som denne kategori (se nedenfor s. 226). *Danske Drengel! Løft jert Hoved* (Bliss) er et sådant eksempel ligesom *Der er Roser på Kind/Vi er ranglede Børn* (Cru-sell) og *Herligt en Sommerdag* (Kuhlau). Det kan ikke undre at sådanne melodier blev valgt til friluftssange, som ofte blev sunget travende.

30. Om baggrund for salmen *Mægtigste Kriste* – se Jørgen Kjærgaard, *Salmehåndbog*, 2 (København, 2003), s.276-277 samt Anders Malling, *Dansk Salmehistorie*, 3 (København, 1963), s.408-409.

31. For nærmere oplysninger om den kirkelige romance – se Henrik Glahn, *Salmemelodien i dansk tradition 1569-1973* (København, 2000), s.44f.

Den sidste gruppe er som nævnt kendetegnet ved patos. Joseph Glæ-sers melodi *Høje Nord, Friheds Hjem* til *Har du hørt om den Nat* og Emilius Bangerts melodi til *Horisont til alle Sider* er eksempler på in-spiration fra tidens verdslige fædrelandssange, mens Flemmings stor-ladne hymne er valgt til *Ungdommens Frelser/Skønne September*. Både i valg af andre kendte melodier og i foreningens egne originale melodier er det tydeligt at melodiernes følelsesmæssige appel har spillet en bety-delig rolle for fællessangen i Københavns KFUM.

Fællessangens funktion

Fællessangen spillede en stor rolle ved møderne, som var foreningernes kerneaktivitet. Møderne havde et prædikenlignende foredrag som midt-punkt og mindre indslag som øvrige aktiviteter. Fællessange fungerede som bindeled mellem delene. I modsætning til provinsens KFUM sup-pleredes foredragene i københavnsafdelingen med mere almene fore-drag om tidens emner ligesom i de grundtvigske foreninger, da man jo af princip ikke ville være for pietistisk. Senere biskop i Viborg, Axel Malmstrøm redegør for et sådant forløb i sine erindringer: »K. F. U. M. erne var stolte og glade over at kunne vise de andre, hvor godt der var i deres Forening. Et Foredrag blev holdt, eller der blev læst op, frit Samvær (lykkelige Sekretær, der kan spille Klaver eller Orgel, mange døde Punkter er bleven overvundne ved sligt og ved Sangens Magt), den uundgaelige og nødvendige Kaffe, og til sidst en kort og frisk Andagt, hvor Maalet med det hele: Jesus Kristus klart føres frem.«³² Citatet vid-ner om at sangene blev brugt som varemærke for KFUM. Fællessangen havde en stærk virkning. Det fremgår tydeligt af Wilhelm Buchs erin-dring i artiklens indledningscitater.

Fridrik Fridriksson beskriver forløbet af sit første KFUM-møde i København den 6. januar 1895 således: »Pludselig blev der ringet med en Klokke. Øjeblikkelig blev alt stille, og saa blev der et Røre, mens Bøger og andre Ting blev fjærned. I utrolig kort Tid kom alt i Orden. De ca. 300 Dreng havde sat sig paa Bænkene, og Ro og Stilhed herskede i Salen. En Salme blev sunget; hvor de Dreng kunde synge, unisont og ukunstlet, men med Kraft og Begejstring. Det var aldeles vidunderligt. – Kort Bøn – Hovederne bøjede sig, som om Vindpust var gaaet over en Ager. – Lydløs Stilhed. Talen, en opbyggelig bibelforklaring, paahørtes med stor Opmærksomhed,

32. Axel Malmstrøm, 'Købstadens K. F. U. M.', *Den unge Vaar* (= *De unges Aarbog*, 1922), s.51.

og saa den herlige Sang igen. Jeg sad som forstenet. Var det muligt at samle saa mange københavnske Drenge og faa dem til frivilligt at lytte til Guds Ord«. ³³ Det er tydeligt at for Fridriksson var fællessangen med til at give ham et positivt indtryk af foreningen, og det styrkede hans modtagelighed overfor foreningens budskab. Nu kunne man mistænke ham for på sine gamle dage at ville propagandere for KFUM-bevægelsens herligheder gennem sine erindringer og herunder gøre oplevelsen mere bevægende end den reelt var. Men på den anden side bekræfter netop dette at Fridriksson viede sit liv til bevægelsens fremme, at mødet med KFUM var noget oprigtigt stort for ham. Storbymissionæren C.V. Christensens erindringer er ligeledes et vidnesbyrd om sangens betydning. Han skriver om sin ven Axel: »Vi lærte hinanden at kende på Carlsberg. Han var en glad gut, som med glæde sang sine ungdomssange for os (han var KFUM'er)«. ³⁴

Som det fremgår af citaterne ovenfor var det lederne som styrede sammenkomsterne. De var bevidste om fællessangens betydning og brugte den aktivt i dannelsesøjemed. Olfert Ricard skriver i dannelsesbogen *Ungdomsliv*: »Vi synger gjerne i vore Ungdomsforeninger, – gid vi sang meget bedre! Igjennem en ren og lys Ungdomstid toner der glade Sange. Syng med! Lær mange Vers og Sange udenad, hvis du har let ved det, – baade Salmer og andre Digte! Det gjør godt i et Vennelag og paa Ture i det fri, og du selv vil ogsaa faa Glæde deraf«. ³⁵

Både af Christensens og Ricards udsagn om sangene fremgår det at KFUM-sange og glæde hørte sammen. For Ricard var en god ungdomstid lig med glade sange. Desuden kommer det frem af Ricards udtalelse at sange har en vigtig funktion i skabelse af fællesskab, fx på ture i det fri. Denne vægt på fællessangen forblev vigtigt for lederne. Ricards afløser og Københavns KFUM's senere generalsekretær Gunner Engberg (generalsekretær i en årrække efter 1914) skriver om musikkens betydning i foreningerne: »Det er en Selvfølge at Sangen faar en særdeles rummelig Plads alle vegne, hvor Ungdom samles. Derom har vi altid været enige. Sange har for mange Unge været Døren ind til en underfuld Verden;

33. Fridrik Fridriksson, *Min Livssaga*, 1 (Aarhus, 1933), s.173. Det fremgår også af Christian Gads erindringer at der blev sunget meget ved møderne (*Da vi var Unge* (se ovenfor note 19)), s.19.

34. C.V. Christensen, *Er vi fakkelbærere – En valbydrengs erindringer* (København, 1952), s.57.

35. Olfert Ricard, *Ungdomsliv – Tanker og Meninger, vundet under 14 Aars Ungdomsarbejde, fremsat for unge Mænd i Danmark fra 14-15 Aars Alderen og derover* (København, 1905), s.32-33. Bogen omtales uddybende nedenfor s. 245f.

den bereder Vej for Ordet, idet den 'stemmer' os; den giver Luft for den opsamlede Begejstring, – eller for det Suk, Talen kan have kaldt til Live; den prædiker efter, naar Præsten er gaaet af Talerstolen, og den følger – o saa værdifuldt! – ud i det daglige Liv, hvor vi skal staa vor Prøve, og hvor vi kan trænge til al den Løftelse, vi kan faa. Sangen forener; 'hvad to eller flere er fælles om, møder altid op, naar der synges'. Derfor skal alle synge med!...Om Arten af de Unges Sange behøver vi knap at tale. Der skal i de Unges Sangbog være Plads for alt godt, lige fra Salmen til den lille, muntre eller rørende Vise. En hel Jakobsstige skal der kunne bygges af Sangene, fra Visen til Salmen og den Sang, der er en Bøn. Der skal i en Ungdomsforening være stor Oplagthed til at lære nye Sange og Melodier; og skulde man ønske vore Foreninger én Modesag, kunde det være denne: at kunne Salmerne og Sangene udenad! Saa følger de bedst med ud i Dagligdagen. Der synges meget og gerne hos os, om end formodentlig endnu med temmelig ringe Kultur. Dette kunde blive bedre med nogen Undervisning. Men det, som er os mest om at gøre, er, at Sangen lærer dem Kristendom, at den er sund, og at Melodierne er saaledes, at de følger Folk fra Møde! Bare vi (som Svenskerne og Tyskerne) havde nogle flere Sangkor og Orkestre! Der kan tjenes prægtigt med saadanne!«³⁶

Det fremgår tydeligt hvilken vægt Engberg tillægger sangen. Sangen kan noget som det talte ord i mindre grad evner. Gennem sangen kan ordet bedre fæstnes i hukommelsen, og den afspejler den følelsesmæssige respons på prædikenen. Som han skriver i 1914: »Vil man rigtig lære unge noget, saa skal man give dem det i en Sang; saa har de det!«.³⁷ Det, som Engberg her omtaler, er sangens *anamnetiske* karakter. Gennem fællessang er det muligt at skabe en kollektiv erindring som via gentagelse kan genoplive bestemte følelser i forbindelse med bestemte erfaringer i fortiden.³⁸ Dermed bliver sangen et vigtigt redskab for foreningens forkyndelse og prægning af de unge. I beskrivelsen af sangens art nævner

36. Gunner Engberg, *Den kristelige Ungdomsbevægelse – Som den er, og som den burde være* (Aarhus, 1928), s.200f. Se også Engbergs omtale af fjerde udgave af *De Unges Sangbog* i flere numre af *De Unges Blad* i andet halvår af 1914 samt Ricards anvisninger til vellykkede ungdomsmøder i Olfert Ricard, 'Den københavnske Forenings Historie', *Den kristelige Ungdomsbevægelse – Et Festskrift i Anledning af K.F.U.M.s 25-Aars Jubilæum i København* (København 1903), s.52.

37. Gunner Engberg, 'Den nye Sangbog V.', *Tillæg til De Unges Blad*, den 15. juli, 1914, s.53.

38. Leif L. Albertsen, *Lyrik der synges* (København, 1978), s.55f. Se også G.F.W. Herngreenes diskussion med Albertsen om begrebet i 'Salme og anamnese', *Hymnologiske Meddelelser*, 9/1 (1980), s.3-29.

Engberg en dobbelthet: på den ene side skal genren være bred, og man fornemmer at han ønsker at sangen skal have en folkelig opbakning; på den anden side ønsker han større kultivering og skoling omkring sangens udførelse, det fører ham til at ønske flere sangkor og orkestre. Ligesom Ricard betoner Engberg sangenes fællesskabsdannende funktion.

For udefrakommende (Malmstrøm, Fridriksson og Christensen) blev fællessangen et varemærke for KFUM – sangen var med til at karakterisere KFUM's egenart og drage dem til foreningen. Lederne brugte bevidst fællessangen som virkemiddel; hos Ricard som et udtryk for en sund livsstil, og hos Engberg som et middel til bedre at kunne huske forkyndelsen. Det fremgår at sangene forener både fællesskab, tilegnelse af det forkyndte budskab og respons på det forkyndte. I en nytårshilsen til medlemmerne skriver Ricard: »*Naar da det nye Aar atter aabner sine Porte til det ubekendte Land, som hedder Nittenhundrede fem, saa vil vi syngende hans Pris gaa ind gennem Porten, thi Livet hernede er Forgaarden til Himlen, og derfor vil vi takke og velsigne hans Navn! Og jeg kender en rød Borg med en smuk Gaard og med en lys Festsal og med venlige Stuer og med mange kære Ansigter, der gaar ud og ind dér, og jeg fornemmer særlig ofte dér, at jeg er i Himlens Forgaard...og gid der maa fostres en ny Lovsang og et nyt Tjenersind hos Ungdommen, der har sin Gang her!*«³⁹ Ricard henviser til den nye bygning, som i pagt med sin symbolske funktion blev kaldt *Borgen*.⁴⁰ I dette citat er sangen ikke blot en formidler af det kristne budskab, det bliver løftet op i en religiøs dimension, hvor de syngende KFUM-medlemmer bliver en del af en himmelsk manifestation på jorden. Fællessangen var altså ikke blot et pædagogisk redskab til at huske budskabet bedre og til at påvirke de unge i en bestemt retning, det var også en manifestation af Himlen og Guds nærvær i KFUM. Sangen skulle indgå i den nye bygnings manifestation af Guds herlighed i København via foreningen.

I musikken kan Gud komme nær, ja den kan endda ifølge Engberg være en *Jakobsstige* op til Gud. Begrebet har sin baggrund i beretningen

39. Olfert Ricard: »Tanker om Julen«. Maanedssblad for Kristelig Forening for Unge Mænd i Kjøbenhavn, 15/4 (Januar 1905), s. 14. Citatet er også gengivet i Gunner Engberg, 'Den unge Ricard', *Den unge Vaar* (= De unges Aarbog, 1922), s. 16-17. Ud fra Johannes Knutzens erindringer tyder det på at denne 'Himmel på Jord'-oplevelse var et tilbagevendende element for Ricards vedkommende – se Johannes Knutzen, 'Olfert Ricard – Et personlig indtryk', *Kirke og Kultur*, 49 (1942), s. 304f.

40. Bygningen blev udvidet i 1917 og er stadig placeret på hjørnet med fløj til Gothersgade og til Rosenborggade i København, men senere solgt, bl.a. til Københavns Universitet. Med undtagelse af trappeopgang, festsalen og enkelte lokaler er det indre stærkt ombygget. Bortset fra 'borgtårnet' er det ydre velbevaret fra dengang.

om patriarken Jakob fra det Gamle Testamente, som i en drøm ser en stige fra Jorden til Himlen med engle på. I den forbindelse møder Gud Jakob og giver ham et stort løfte.⁴¹ Musikkens rolle i fællessangen bliver altså at udvide erkendelsen og tilegnelsen af Ordet på det emotionelle plan. Det er tæt på at sangen selv bliver guddommeliggjort. Derfor kan det ikke undre når lederne har vægtet en god fællessang og musikkultur i foreningerne højt.

II. Indvielsesfesten

På KFUM's fødselsdag den 16. september 1900 kunne foreningen efter lang forberedelsestid åbne sit førømtalte hus ved Nørreport. Begivenheden blev detaljeret omtalt i *Kristeligt Dagblad* samt i KFUM's egne blade. Programmet for festdagen forløb således:

- Kl. 10.00: Festgudstjeneste i Trinitatis Kirke
Prædikant: Christian Hall
- Kl. 10.00: Festgudstjeneste i Garnisons Kirke
Prædikant: Vilhelm Beck
- Kl. 13.00: Åbningsmøde i festsalen for særligt inviterede:
Fællessang: Lover den Herre
Indledning ved Københavns KFUM's formand Conrad
Bangert
Kantatens første del
Tale ved Sjællands biskop Skat Rørdam
Fremsigelse af trosbekendelsen
Kantatens anden del
Rundvisning i bygningen

41. 1.Mos. 28,10-22.

Hu-set blev rejst, Hu set, Hu - set blev
 [Hu-set blev rejst]
 [Hu-set blev rejst]
 [Hu-set blev rejst, Hu - set]
 rejst, Hu - set blev rejst!
 trem.
 rit.
 trem.
 pauk.

Nodeeksempel 1: Geislers kantate, takt 9-15 med klaverreduktion af orkesterstemmer.

Kl. 19.00: Aftenmøde i festsalen:
 Fællessang: ukendt
 Indledning ved Københavns KFUM's formand Conrad Bangert
 Kantatens første del
 Tale ved Københavns KFUM's næstformand Christian Gad
 Kantatens anden del
 Hilsener fra andre foreninger ved Københavns KFUM's sekretær Olfert Ricard
 Fællessang: Dejlig er Jorden
 Fællesspining

Festdagens to hovedmøder blev efterfulgt af en såkaldt festuge med aktiviteter hver aften. Musik skulle der til og *De Unges Blad* beretter begejstret: »Efter Festgudstjenester i Trinitatis- og Garnisonskirken, hvor Stiftsprovst Hall og Pastor Beck prædikede over Dagens Evangelium og i deres Prædiken mindedes Arbejdet for de Unge og det nye Hjem, samledes man her lidt før Kl. 1. Om Lørdagen havde der hersket den travleste Virksomhed for at faa alt færdigt; nu straaede alle Lokaler i fineste Puds, og i den store Forsamlingsaal var der pyntet med Blomster. Saa vel Kultusministeren og de theologiske Professorer, som mange andre i det københavnske Missionsarbejde og Menighedsliv kendte Mænd og Kvinder havde givet Møde. Under Ledelse af et stort Orkester blev først takkesalmen: *Lo-ver den Herre, den mægtige Konge med Ære!* afsungen. Derpaa indledede Foreningens Formand, Fuldmægtig Bangert, med Bøn og begyndte saa med at minde om, at Dagen var Foreningens Stiftelsesdag... Så lød Kantatens første Del, der gjorde gribende Virkning, ledsaget, som den var, af henrivende Musik, og Biskop Rørdam besteg Talerstolen... Man afsang nu Kantatens sidste del, og saa opløstes den store Forsamling, der helt havde fyldt Festsalen, lidt efter lidt. Mange benyttede Lejligheden til at bese de smukke Lokaler. Ved Aftenmødet, hvortil Foreningens Medlemmer og de mange indbudne Gæster havde Adgang, var den store Sal tilligemed en mindre tilstødende Sal helt fuld af Tilhørere. Kantaten blev gentaget, og derpaa talte Foreningens Viceformand Pastor Gad. Han gik ud fra Indvielsen af Tabernaklet ved Sinais Fod og udviklede klart og hjerteligt, hvad det vil sige, at Herrens Herlighed fyldte Huset«. ⁴²

Det er tydeligt at organisationen tillagde indvielsesfesten stor betydning. Selvom KFUM var 22 år gammel blev dagen betragtet som begyndelsen på noget nyt. Det var foreningens første større udadvendte arrangement og man gjorde åbenbart meget ud af at gøre et godt indtryk på gæsterne.

Set fra et kulturanalytisk perspektiv skulle indvielsesfesten tjene til at give Københavns KFUM en synlig identitet og repræsentativitet. Foreningens sekretær Olfert Ricard formulerede det således i *Kristeligt Dagblad* dagen før: »i Morgen, kun 22 Aar efter, giver Gud og Mennesker K.F.U.M. i Fødselsdagsgave det store, stolte Hus i Gothersgade 115. Og det er ikke blot en Forening, der faaer denne Gave, det er hele vor Hovedstad. Det er en Begivenhed af Rang, naar Sjællands Biskop i Morgen indvier en Bygning i Danmarks Hovedstad, i hvilke Skarer af

42. Unavngiven reportage: To Festdage, *De Unges Blad*, oktober, 1900, s. s. 150f. Se også *Kristeligt Dagblad*, den 17. september 1900 samt *Maanedstidende for KFUM i København*, oktober 1900, s. 2.

*unge Mænd i de kommende Tider skal modtage hellige Impulser, som med Guds Hjælp skal sætte sin Frugt i deres hele Liv og dermed i vort Folk...Det er en stor og svær Kamp mod Mørkets Aandehær, der skal føres med Lysets Vaaben fra den røde Borg, men det er ogsaa et rigt og lovende Opland, der ligger omkring dette de Unges store Hjem og Værksted».*⁴³

Man må gå ud fra at Ricard talte på foreningens vegne i hans opfattelse af huset som en gave til København. Meningen med huset var altså at byens unge mænd skulle tiltrækkes og samles i bygningen. Det fremgår også af citatet at det ikke er en let, men til gengæld lovende opgave. Derfor krævede det en tydelig markering, ikke blot af foreningens eksistens, men af at foreningen var egnet til opgaven. Indvielsesfesten var en sådan mulighed. Arrangørerne måtte gennem indvielsesfesten skabe et socialt rum, som kunne danne præcedens for det fremtidige arbejde. Dette markeredes på flere måder. Indvielsesfesten blev efterfulgt af en festuge med møder i det nye hus. Fundamentet til mødekulturen blev altså forsøgt lagt på indvielsesdagen. Ved første møde inviterede man de ledende fra byens kirkeliv og fik Sjællands biskop Thomas Skat Rørdam til at holde talen. Ligesom Ricard havde omtalt huset i *Kristeligt Dagblad* dagen før, indledte KFUM's formand Conrad Bangert mødet med at præsentere foreningen. De inviterede til eftermiddagsmødet og omtalen i aviserne bekræfter yderligere det repræsentative.⁴⁴ Det var en konkret måde at gøre opmærksom på foreningens eksistens i det offentlige rum og en enestående mulighed for at vise byen hvad organisationen kunne præstere. Huset havde i sig selv en repræsentativ funktion idet den i overensstemmelse med tidens historiserende stil var opført som en blanding af middelalderborg og renæssancebyhus. Ricard benyttede lejligheden til at kalde bygningen »den røde Borg« som for fremtiden skulle være base for en åndelig kamp om de unge sjæle i byen. Det fremgår af citatet ovenfor fra landsorganisationens fælles organ *De Unges Blad* at husets lokaler var pyntede og blev vist frem i forbindelse med festen. Som en del af forsøget på at skabe en identitet blev

43. Olfert Ricard: K.F.U.M.s nye Bygning, artikel i *Kristeligt Dagblad*, den 15. september 1900.

44. Ud over *Kristeligt Dagblad* blev indvielsesdagen omtalt i *Nationaltidende/Dagbladet/Dagens Nyheder*, *Berlingske Tidende* samt *Dannebrog* (alle den 17. september 1900). Ligesom i *Kristeligt Dagblad* var der en agiterende foramtale i tillægget til *Nationaltidende/Dagbladet/Dagens Nyheder*, den 16. september 1900 af den til Indre Mission-knyttede sognepræst Christian Skovgaard-Petersen (1866-1955). Endelig skal det nævnes at indvielsesfesten blev omtalt i hånlige vendinger i *Folkets Avis*, den 17. september 1900.

musikken ved festen opført som en repræsentativ markering af KFUM – både for byens repræsentanter fra kirkelivet ved det første møde og for foreningens egne medlemmer ved aftenmødet.

Kantaten

Festens musikalske højdepunkt var kantaten, der som nævnt blev opført ved begge møder.⁴⁵ Den var bestilt af en professionel komponist organisten Christian Geisler (1869-1951), som var uddannet på byens konservatorium, og man havde skaffet gode musikere udefra til at opføre den. Komponisten var også dirigent. Som musikere benyttede man sangere fra byens veletablerede koncertforening *Musikforeningen* og musikere fra *Det kongelige Kapel*. Solist var operasanger ved *Det kongelige Teater* Helge Nissen.⁴⁶ Man ønskede åbenbart at bruge de bedste musikalske kræfter som byens musikinstitutioner kunne byde på.

Kantaten indgik i et større liturgisk forløb med en prædiken som midtpunkt. Teksten var af stiftsprovst Jacob Paulli, som havde haft afgørende betydning for Ricards overgivelse til kristendommen.⁴⁷ Kantaten var delt i fire dele, hvoraf fjerde del blev sunget efter talen:

I. Kor

1. Huset blev rejst! Under Bøn steg det frem,
Herre, vor Gud, du var med til at bygge!
Lad nu din Fred over Murene skygge
og lad dets Navn vinde Klang som et Hjem.
2. Midt blandt Fornægtelsens æggende Tegn,
midt i en Kamptid med tusinde Farer
aabner dets Port sig for Ungdommens Skarer,
løftes dets vægge til Værn og til Hegn.
3. Her kan de unge ty ind i en Havn,
hvor deres Baad for en Stund kan fortøjes,
førend de brusende Vande maa pløjes
atter af Baadenes korssmykte Stavn.

45. Den officielle titel er *Kantate ved Indvielsen af K.F.U.M.s nye Bygning (September 1900)*, op. 7. Kantaten er ikke udgivet, men håndskrevet partitur og orkesterstemmer findes på Center for Musik og Teater, Det Kgl. Bibliotek. Teksten er desuden gengivet i *Kristeligt Dagblad*, den 18. september 1900.

46. Jævnfør referat i *Maanedstidende for KFUM i København*, oktober 1900, s. 2.

47. Ifølge Knud H. Andersen, *Olfert Ricard – Ungdomsarbejderen* (København, 1959), s.27.

4. Her holdes Rastdag for dem, der skal frem
over de glatte, glidende Stene;
mødes de her, er de aldrig alene –
du, Herre Jesus! vil møde dem.

II. Kvartet

1. Hvis Danmarks kommende Dage
skal lyse med Morgenskjær,
da maa vor gamle Moder
fostre sin Ungdomshær
saa frisk som Suset i Skoven,
saa stærk som Bølgen i Fald,
en Slægt, der ejer en Fremtid,
fordi den vil, hvad den skal.
2. En Ungdom, der ikke maa hildes
af Nattens besnærende Blund,
hvis Øje spejder aarvaagent,
mens Tanken er klar og sund;
en Ungdom, hvis Hjærte banker
med alt det bedste i Takt,
og møder som frivilligt Mandskab
til Sandhedens Tempelvagt.

III. Kvartet

1. Men hvis du engang skal binde
Sejrens Løv omkring dit Haar,
lær af dem, der alt som unge
søgte Plads i Kongens Gaard.
2. Lære af Samuel at vogte
Lampen i Guds Helligdom;
hør som han, naar Gud vil tale,
kom, naar Herren siger: kom!
3. Lær af Hyrdedrengen David
med sin Hjord ved Bethlehem
i det smaa at vise Troskab
i din Gjærning og dit Hjem.

4. Og om end dit Arbejd tykkes
kun at sætte svage Spor,
kast dit Garn med Simons Løsen:
«Herre Jesus, paa dit Ord!»
5. Skal din Vilje vinde Styrke,
maa den bøjes frit og let,
derfor lær af ham at lyde,
som var ung i Nazareth.

IV. Kor

1. Lad da den unge Skare
som her vil søge Ly,
paa Prøvens Dag erfare,
at du kan *den* bevare,
der under Bøn til dig vil ty.
2. saa mangt vel Tiden fjerner,
men skjærm i Herlighed
den Tro, hvis skjold dem værner,
det Haab, som tænder Stjerner,
og deres unge Kjærlighed.
3. Sval dem, naar Dagens Hede
gjør Arbejdstiden lang,
og lad, naar Sol er nede,
den matblaa Aften brede
sin Fred om deres sidste Gang

Jakob Paulli

Første del fokuserer på det nye hus som et åndeligt hjem for de unge. Teksten er en bekræftelse på at huset er et godt projekt, hvor Gud er nær og hvor de unge beskyttes og opbygges til deres livsgerning. Anden del *Hvis Danmarks kommende Dage* har flere lag. Et hovedaspekt er fokuseringen på ungdommelig opdragelse: hvis landets fremtid skal blive god, må de unge besidde nogle bestemte egenskaber så som friskhed, styrke, vilje, klarhed, mod o.s.v. Budskabet kan både opfattes som en opfordring til de unge og som en formaning til de unges ledere i KFUM og især til det øvrige samfund, da det er hele Danmark, det drejer sig

om. Sangen smelter altså de unges og ledernes ønsker om de unges fremtid sammen. Derpå tredje del *Men hvis du engang skal binde*. Den er en opfordring til den unge om at tage ved lære af de ældre forbilleder – dvs. de bibelske forbilleder Samuel, David, Simon Peter og ikke mindst Jesus. Efter tredje del fulgte talen. Fjerde del er en konkluderende afslutning som er en bøn til Gud om at lade husets hensigt med de unge lykkes.

Det er bemærkelsesværdigt at selvom Gud og Jesus nævnes i kantatens tekster så spiller de en mindre rolle. Vel er 4. del en bøn til Gud om at beskærme de unge, men det kommer til at fremstå som en bøn til Gud om at godkende husets program: KFUM rejser et hus for de unge under modstand og kamp (1. del). Det er en del af en nødvendig åndelig oprustning af de unge i samfundet (2. del). I huset lærer de unge at få gode forbilleder til deres kamp for det gode liv (3. del). På den baggrund bør Gud belønne dem med omsorg og fred (4. del). KFUM's hus kommer i teksten til at fremstå som en manifestation af aktive kristnes arbejde. I dette arbejde, som både skal varetages af lederne og de unge, vil Gud medvirke til at arbejdet lykkes.

Teksten har generelt mange adressater. Den henvender sig både til Gud, samfundet (2. del) og de unge (3. del). Hvis sejren og livet skal lykkes, må der arbejdes ihærdigt hos den enkelte unge mand. Samfundet og Gud bør bakke op om det. Ved første møde formandede biskoppen de unge til at beundre, lyde og håbe. Ifølge det udførlige referat af talen i *De Unges Blad* og *Kristeligt Dagblad* var opdragelsen af de unge til et godt kristent levned et vigtigt omdrejningspunkt: »de unges Øjne skal aabnes for Idealerne, men disse skal ikke nydes i stillestaaende Beundring, thi de stiller et Krav til hver enkelt. Og derfor maa de unge føres til Lydighed«. I forbindelse med biskoppens tale blev trosbekendelsen fremsagt.⁴⁸

Ved aftenmødet indgik kantaten også i et formaliseret mødeforløb med en tale mellem delene. Her sammenlignede næstformanden Christian Gad i sin tale huset med tabernaklet i Sinais ørken, som ifølge Bibelen var Guds første bolig på Jorden. Set i sammenhængen ligger kantatens tekst i forlængelse af talerne. Det nye hus skal opdrage de unge til at blive gode idealistiske kristne, og huset er en manifestation af Gud på Jorden. Dette liturgiske forløb minder om folkekirkens gudstjeneste. Kantaten passer her fint ind, da der i den lutherske kirkes gudstjenester gennem tiderne har været rum for sådanne. Dette har givet festen guds-

48. Ifølge *Kristelig Dagblads* referat af talen. Et tilsvarende referat findes i *De Unges Blad* (se ovenfor note 44).

tjenestekarakter, hvorved kantatens og talens budskab kunne få karakter af en guddommelig sanktionering, en symbolsk tilknytning til den kirkelige tradition og endelig blive en manifestation af overjordisk nærvær i bygningen.

Musikken

Kantaten er skrevet for mandskor, solister og orkester (strygere, blæsere og pauker). Både orkestrering og den kompositoriske udformning svarer stort set til komponistens lærer i komposition J.P.E. Hartmanns kantater.⁴⁹ Hartmann, som var død den 10. marts samme år, havde skrevet adskillige kantater, herunder flere for mandskor i forbindelse med sit engagement hos Studenterangerne. Blandt andet havde han skrevet en kantate til indvielsen af Studenterforeningens hus i 1863. Den blev så populær at der blev trykt en udgave med klaverakkompagnement fire år senere.⁵⁰

1. del af Geislers kantate begynder majestætisk med en gentaget og insisterende punkteret rytme i orkester som går over i korets sang på ordene *Huset blev rejst!* Den punkterede rytme er en gennemgående tendens i kantaten og i forhold til det emotionelle giver den musikken en fremdrift og energi. Harmonikken bruges symbolsk: På ordet *rejst!* synges en kraftig og langvarig dur-akkord, som skaber kontrast til tonearten G-mol (takt 14, 19 og 21). (Nodeeksempel 1)

Det giver en kraftfuld og affektiv virkning som også kendes fra andre af tidens korværker.⁵¹ Denne majestætiske og insisterende karakter i mol afløses af et mere blødt og flydende tema på ordene *Lad nu din Fred over Murene skygge* (takt 30f.). I andet vers bliver musikken urolig både dynamisk med et livligere tempo og harmonisk med formindskede akkorder i god overensstemmelse med teksten, som sammenligner samfundet med *brusende Vande* og huset med en *Havn* (fra takt 54). Ordene *Værn* og *Hegn* fra sidste linje i andet vers gentages insisterende med stor styrke i hele orkestret (ff) (takt 69f.). Dertil kommer en glidende bevægelse i melodi og i det harmoniske forløb, som giver stor spænding

49. I partituret er besætningen angivet: fløjte, to oboer, to fagotter, fire horn, pauker, fire 1. violiner, tre 2. violiner, 2 violaer (bratscher), to celloer og 2 kontrabasser. Om Hartmanns kantater – se Ricard Hove, *J.P.E. Hartmann* (København, 1934), s.89f.

50. Inger Sørensen, *Hartmann – Et dansk komponistdynasti* (København, 1999), s.351f.

51. Dette ses i andre af tidens større korværker, fx udover Hartmann hos Felix Mendelssohn-Bartholdy. De griber tilbage til Josef Haydns og Ludvig v. Beethovens praksis. Et kendt eksempel er det sted i Haydns oratorium *Skabelsen*, hvor der indgår en overraskelseeffekt på ordene *und es ward Licht* (og der blev lys).

Musical score for a song, featuring vocal lines and piano accompaniment. The score is in G major and 4/4 time.

First System:

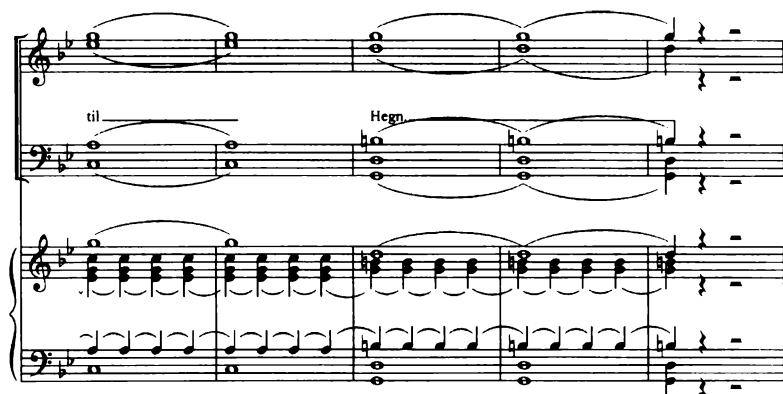
- Vocal line: *Hegn, til Værn, til Hegn*. Dynamics: *ff*.
- Piano accompaniment: *piu mosso*, *trem.* (tremolo).

Second System:

- Vocal line: *til Værn, til Hegn, til Værn, til*. Dynamics: *rit.* (ritardando).
- Piano accompaniment: *akkordbrydn. i violiner* (chord changes in violins), *trem.* (tremolo).

Third System:

- Vocal line: *Hegn, til Værn og til Hegn*.
- Piano accompaniment: *trem.* (tremolo).

Nodeeksempel 2: Geislers kantate, takt 68-85 med klaverreduktion af orkesterstemmer.

i musikken. Resultatet er et stort fokus på teksten *løftes dets Vægge til Værn og til Hegn*. Dette er i det hele taget et stærkt affektfyldt sted som gennem sine dynamiske og harmoniske virkemidler virker stærkt spændingsfyldt. Både klangfarve, dynamik og melodi medvirker til spændingen, og der er en fremdrift mod slutakkorden på ordet *Hegn* (t. 83). Tekstens agitation for huset som værn bliver indprentet i tilhørernes sind (Nodeeksempel 2)

I andet og tredje vers fra *Her kan de unge ty ind i en Havn...* er karakteren skiftet: ny toneart (Es-dur), karakteren er angivet *cantabile* (synkende), og karakteren er rolig og fredfyldt uden de store harmoniske eller melodiske udsving. Det bliver dermed også emotionelt set mindre spændingsfyldt. Samlet set underbygger musikken i 1. del teksten med en understregning af huset som det trygge sted for de unge mænd i en farlig tid og i et farligt samfund.

Anden del er en mandskvartet, som til lejligheden blev sunget af den såkaldte Holbøll-kvartet, der var en anerkendt mandskvartet udsprunget af Studentersangforeningen. Satsen består af de to vers til *Hvis Danmarks kommende Dage*, som synges a capella (uden instrumentaldagselse). Teksten ligger i forlængelse af 1. del med den påpegning af at Danmarks fremtid kun kan blive god, hvis der opfostres en stærk og vågen ungdom. Teksten siger ikke direkte at det bør være KFUM's opgave. Det kunne være provokerende i en sammenhæng hvor dansk

kirkeliv var bredt repræsenteret. Men ved at lade teksten blive sunget af en mandskvartet lige efter 1. dels betoning af husets betydning og lige før prædikenen, får det en formanende karakter. Den understreges af satsens hymniske stil, som gør den højtidelig og intens. A capella-satser står i den vestlige kunsttradition som et symbolsk udtryk for fromhed og værdighed. Det skaber i denne sammenhæng en ro og koncentration som lægger op til talen. Satsen er en romance i 6/8-takt. Melodien er kendetegnet ved en gennemgående punktering, som skaber et karakteristisk dansende skær.

Tredje del består af sangen *Men hvis du engang skal binde* som er direkte henvendt til den unge. Satsen har en langsom ekspressiv karakter (angivet *Andante con espressione*) som giver satsen en inderlighed styrket af solistens fremtrædende plads. Melodien er grundlæggende ekspressiv med sit rolige forløb, treklangsmelodik og enkle form. Den kromatiske harmonisering er i overensstemmelse med tidens mode, og den underbygger det ekspressive indtryk. Men det kommer især til udtryk ved den lille septim (i forhold til grundtonen) på ordet *alt*. Den lille septim indeholder en stor spænding, da den leder til grundtonen. Som musikalsk udtryk skabes der anselig udtryksfuldhed – ikke mindst når den optræder uforberedt i en melodi som denne.

De seks vers bliver bekræftet af koret og orkestret der som et amen responderer på solisten i en højtidelig koralstil. Hvis koret kan betragtes som et symbolsk udtryk for KFUM, kommer det til at stå som den enkeltes erfaring, som bliver bekræftet i foreningen. I sidste vers' tredje linje *derfor lær af Ham at lyde* bliver ordet *Ham* understreget gennem gentagelse, ved en dynamisk stigning (til *f*) og ved at melodiens højeste tone synges på *Ham* (takt 18f.). Det slår fast at Jesus er det afgørende forbillede.

I fjerde og sidste del synges de tre vers i tre dele med mellemspil af orkestret. Det giver satsen et salmesangsagtigt præg. Karakteren understreges af teksten, som er en konkluderende kollektiv bøn om at styrke de unge. Karakteren er stadig lettere dansende med punkteringer i rytmen. Ordene understreges i det musikalske sprog: *under Bøn* i vers 1 gentages i en melodisk og dynamisk stigning (takt 54f.), *Herlighed* i andet vers ligger på melodiens højeste toner i satsen (takt 76), mens *deres unge Kjærlighed* synges meget svagt ((*pp*) – takt 85f.). Det sidste vers arbejder sig både melodisk og harmonisk hen mod sidste linje *sin Fred om deres sidste Gang!* Kantaten kulminerer i en fælles afslutning med hele orkestret og koret. Det bliver et udtryk for fælles mål og enhed. Teksten er jo en kollektiv bøn til Gud om at han bør være med i arbejdet og velsigne det.

Mandskoret fylder meget i kantaten og orkestrets funktion er primært

at akkompagnere koret. Det er oplagt at forstå mandskorets stærke plads som et symbolsk udtryk for KFUM – dels lederne og dels de unge. Ud fra teksten bliver det dog mest lederne, de repræsenterer, da teksten primært taler formanende til de unge og til den øvrige verden udenfor KFUM.

Stilistisk set er kantaten skrevet i et kendt etableret idiom baseret på dur/mol-tonalitet og en dansk romancetradition med hyppigt brug af 3-delstakt og lette dansende punkteringer i rytmen som de kommer til udtryk i Hartmanns kantater og øvrige korværker.⁵² Der er ikke nogen moderne eksperimenterende steder i kantaten, det velklingende og kendte er prioriteret højest. Stilen er i overensstemmelse med tidens fordringer til tidens kirkemusik, som af musikforskeren Carl Dahlhaus er blevet karakteriseret som havende et opbyggelig-klassisk ideal og beskrives som »en akkordisk sats, med dæmpet patos og med en svævende melodi henover. En sådan sats skifter mellem en hymnisk og en bevægende stil uden at forfalde til det eksalterede« (omtales nærmere nedenfor s. 247).⁵³

Ser man på forholdet mellem tekst og musik forankrer musikken teksten. Geisler bruger sine musikalske virkemidler til at sætte Paullis ord i relief på en virkningsfuld og ekspressiv måde. *Nationaltidendes* journalist omtaler solosatsen (3. del) som den mest virkningsfulde, og *Dannebrog*s reporter lader andet vers af *Hvis Danmarks kommende Dage* indgå som en del af anmeldelsen.⁵⁴ Af referaterne i foreningens egne blade fremgår det også at 2. og 3. del gjorde stort indtryk.⁵⁵ Hvordan musikken præcis gjorde indtryk på dem beskrives dog kun vagt: der henvises generelt til udtrykket »*gjorde gribende Virkning*« (s. 151). Hvis Wilhelm Buch er repræsentativ for medlemmernes oplevelse tyder det på at den følelsesmæssige effekt har været stor. Af indledningscitater fremgår det at den stærke reaktion (gråden) udløstes af at forventningen endelig blev indfriet. Musikken blev altså i Buchs sind knyttet sammen med foreningens mål: den repræsenterede den emotionelle side af den

52. Se Kai Aage Bruns omtale af stilen i Hartmanns kantater i *Dansk Musiks Historie*, 2 (København, 1969), s.57f.

53. »ein Akkordsatz von gedämpftem Pathos, über dem eine Melodie schwebte, die zwischen dem hymnischen und dem rührenden Stil wechselte, ohne jemals in Exaltation zu verfallen.« (Carl Dahlhaus, 'Kirchenmusik und bürgerlicher Geist', *Die Musik des 19. Jahrhunderts (Neues Handbuch der Musikwissenschaft*, 6) (Laaber, 1980), s.147.

54. Se ovenfor note 47.

55. Reportage i *De Unges Blad* samt *Maanedstidning for KFUM i København* (se ovenfor note 44).

nye storhedstid. For avisanmelderne er det også nærliggende at tolke musikkens virkning i lyset af en forventningsudløsning. Referaterne er nysgerrige beskrivelser af huset og af festens begivenheder, og det fremgår indirekte at en åbenhed og modtagelighed fra journalisterne har gjort sig gældende. Dette har også været tilfældet med kantaten, som derfor gjorde sin »gribende virkning«.

Overbevisningerne

Teksten til kantaten var repræsentativ for selvforståelsen hos lederne i foreningen. KFUM blev som tidligere nævnt stiftet som en arbejdsgræn under Københavns Indre Mission. KIM blev oprettet af en gruppe af byens præster i 1865 med det mål for øje at gøre Københavns borgere – ikke mindst de nytillflyttede – til aktive kristne. Det var naturligvis båret af en tro på at et vakt kristenliv kunne gøre en positiv forskel i forhold til et hårdt storbyliv. Dette formål blev kombineret med socialt og humanitært arbejde. Sognepræsten Harald Stein overtog hurtigt den organisatoriske ledelse i KIM og formulerede i 1876 et arbejdsprogram for organisationen: *Hvad vil den indre Mission?* Rammen for arbejdet var en opfattelse af storbyen som et udpræget farligt sted, som let kunne føre ubefæstede sjæle i åndeligt fordærv og materielt armød. Dette gjaldt ikke mindst de tilflyttende provinsboere som »staa i Fare for at gribes af den store Frister«. Løsningen på problemet var udførelsen af et 'frelsesprogram' for den nye storbys befolkning. I dette program blev hovedvægten lagt på den såkaldte *Kjærlighedens Gjerning*, og den blev defineret i tre grene: (1) den bevarende kærlighed, som skulle bevare børn og unge fra storbyens farer, (2) den frelsende kærlighed, der rakte hånden ud til de faldne og (3) den lindrende kærlighed som hjalp de fattige og syge.⁵⁶ Den første gren forsøgte KIM at realisere ved efter udenlandsk forbillede at skabe søndagsskoler for børn og såkaldte *ung-lingeforeninger* for unge (tilflyttede) kvinder og mænd som alternative fællesskaber til byens forlystelsesliv.⁵⁷

KFUM's udenlandske forbillede var som tidligere nævnt *The Social*

56. Harald Stein, *Hvad vil den indre Mission?* (Kjøbenhavn, 1876) s.18. Steins foredrag gennemgås også af Karin Lützen, *Byen tæmmes* (København, 1998), s.294f. og af Knud Banning, 'Kirken og storbyens nød', Hal Koch (udg.), *Et kirkeskifte – Studier over brydninger i dansk kirke- og menighedsliv i det 19. århundrede* (København, 1960), s.303f. Om KIMs historie se også Paul Holt, *Nød dem – Københavns Indre Mission 1865-1940*, (København, 1940).

57. Olesen, *Børn og unge* (se ovenfor note 3), s.48ff. samt Lützen, *Byen tæmmes* (se ovenfor note 60), s.317ff.

Gospel Movement, herunder først og fremmest Young Men's Christian Association (YMCA). I denne kristeligt sociale bevægelse var det et mål at vækkelsens frugter skulle komme synligt til udtryk i en forbedring af verden som et resultat af de kristnes helliggørelse. Det vil sige at graden af hellighed kunne måles i forhold til den vaktet eller i større målestok de vaktet organisations synlige 'velsignelse'

Den synlige manifestation

Synlighed kan som bekendt skabes på mange måder. I de voksende amerikanske storbyer blev store (og ikke mindst høje) bygninger centrale for tidens nyetablerede kommercielle selskabers selvforståelse, da det blev en konkret manifestation af deres indflydelse og stilling i samfundet. Denne idé tog YMCA til sig, og store foreningshuse blev rejst med New York-afdelingens himmelstræbende bygning som forbillede. Bygningerne skulle både indvendig og udvendig afspejle den stolthed og de dyder som bevægelsen stod for. En byggebevægelse i foreningens regi, som også havde forbindelse til de kommercielle erhvervsvirksomheder stod i spidsen for at samle foreningens aktiviteter og idealer i en højere kunstnerisk enhed.⁵⁸

Anderledes skulle det ikke være i København. I forlængelse af helliggørelsesbevægelsens tankegang skulle indvielsesfesten for det nye hus være en konkret manifestation af bevægelsens succes, og danne basis for yderligere fremgang.

Ligesom Ricard skrev hovedparten af sangene, formede han også den overordnede teologi i Københavns KFUM.⁵⁹ Han var en karismatisk forkynder, som mange unge mænd blev tiltrukket af (se omslagsfoto). Både hans stil og forkyndelse blev et forbillede for mange unge prædikanter og præster i de følgende år. Ricard fik i udstrakt grad lov til at definere foreningens værdier, og han blev forgudet langt udenfor Københavns KFUM.⁶⁰

I forbindelse med husets indvielse stod den ambitiøse Ricard selv i spidsen for projektet, og indsamlingen til huset blev slået stort op med ansøgning til Folketinget om støtte (hvilket man dog ikke fik). Både af

58. Paula Lupkin, 'Manhood Factories – Architecture, Business, and the Evolving Urban Role of the YMCA, 1865-1925', Nina Mjagkij/Margaret Spratt (udg.), *Men and Women Adrift – The YMCA and the YMCA in the City* (New York, 1997), s.47f.

59. For en generel indføring kan der henvises til Elith Olesen, 'Der stod et vejr' (se ovenfor note 5), s.67-91 og P.G. Lindhardt, *Den danske kirkes historie*, 7 (København, 1958), s.353f., samt bind 8 (København, 1966), s.100f.

60. Se Lindhardt, *Den danske Kirkes historie*, 8 (se ovenfor note 2), s.100f.

kantatens tekst og ledernes taler på dagen fremgår det at bygningen skal være en Guds bolig i København. Det at opbygge et godt fællesskab for de unge mænd var væsentligt, og det skulle musikken bidrage til (se omtalen af Ricards nytårshilsen ovenfor s.228).

Den borgerlige dannelses betydning

En anden forklaring på valget af en kantate som Geislers, kan findes i Ricards forkyndelse. I modsætning til mange af de øvrige ungdomsledere i KFUM kom Ricard fra en københavnsk borgerskabskultur. Faderen var departementschef og af fransk afstamning. Han har fra fødslen været i kontakt med det københavnske borgerskabs mænd og kvinder og deres idealer.⁶¹ Ricard overtog helliggørelsesbevægelsens tankegang om muligheden for gradvis vækst i kristenlivet og i sin undervisning betone han den enkelte kristnes subjektive forhold til Gud med Kristi soningsoffers forsonende og forløsende kraft på menneskesindet.⁶² Denne helliggørelseslære kombineredes hos Ricard med tanken om borgerlig dannelse, hvilket også var i pagt med YMCA's idé, og det lå desuden i forlængelse af KFUM's første arbejdsprogram.⁶³ Ligesom i *Skal engang du kunne binde* spillede Jesus som unge mænds forbillede en afgørende rolle. Denne betoning af forbilleder for de unge (hvoraf Jesus var den største) findes i flere af sangene. Deri lå en stræben efter at kunne nå det fuldkomne ligesom Jesus var fuldkommen. I en juleprædiken sagde Ricard: »*Endelig er et Menneskeliv blevet levet her på Jorden, som det skulde leves, og som Gud havde tænkt det, fuldkomment og udadledigt. Nu er det en Ære at være et Menneske, men en Ære, som forpligter... Og derfor klædtes han Julenat i Kød og Blod, for at begynde et Menneskeliv forfra og leve det til Ende med alle dets Glæder og Sorger og efterlade os et Ideal, et uforgængeligt Billede, som altid siger til os: Sådan kan et menneskeliv leves; sådan skal du leve det!*«⁶⁴ Hans 'livsvejlednings-

61. Hjemmet beskrives af Ricard selv i *Nationaltidendes* serie, *Mit Hjem*, 1911, s.69f. Se også Lindhardt, *Den danske Kirkes Historie*, 7 (se ovenfor note 2), s.100.

62. Olfert Ricard, *Kristus og hans Mænd* (København, 1909), s.7f. Se også Olesen, *Der stod et vejr* (se ovenfor note 3), s.176f.

63. Vilhelm Schousboe, *Om vore Dages kristelige Foreninger for unge Mænd* (København, 1886), 6. Med begrebet borgerlig dannelse henviser jeg til de idealer og den kultur, som blev fremmet i det københavnske borgerskab. For uddybelse henvises til Hans Vammen, 'Bourgeois Mentality in Denmark 1730-1900', Bo Stråth (udg.), *Language and the construction of class identities* (Göteborg, 1990), s.283-209.

64. Olfert Ricard, 'Det frelst Menneskeliv', *Efterklang, Efterladte Prædikener* (København, 1929), s.38-39.

bog' for unge mænd, KFUM's bestseller *Ungdomsliv* blev lavet som en idealbog for at opnå denne nye mandstype: »Her skal tegnes et Billede af et ungt Menneske i Jeres Alder – saadan som jeg kunde tænke mig, I gjerne vilde være«. ⁶⁵ Bogens otte afsnit bærer overskrifterne: I. Dit Land, II. Dit Hjem, III. Din Fritid, IV. Din Kamp, V. Din Gjerning, VI. Dine Ord og dine Tanker, VII. Din Karakter og dit Ydre, VIII. Din Herre og Frelser. Afsnittene udtrykker fikspunkterne for en ung mands idealer: fædrelandskærlighed, trofasthed over for (de borgerlige) familieideal, selvkontrol, fremtoning og endelig troen på Kristus. Det er i høj grad borgerlige idealer der betones, og det er da også karakteristisk at traditionelt centrale elementer fra kristentroen så som nadver, Bibelens betydning og bøn indgår som tillæg. Hvad det kunstneriske angår opfordres den unge mand til at bruge sine musikalske talenter og læse gode bøger (Ricard omtaler forfattere som fx Shakespeare, Goethe, Adam Oehlenschläger, Bjørnstjerne Bjørnson og Selma Lagerlöf). ⁶⁶ Resultatet af Ricards tænkning blev en forening præget af stor fremtidsoptimisme og et stort fokus på ungdommens muligheder, hvilket KFUM gav et stort rum for. Det kan derfor ikke undre når Ricard og de øvrige ledere som identitetsskabende faktor valgte en kantate som i sit musikalske udtryk symboliserede god borgerlig smag og dannelse (ligesom Studenterforeningens akademisme). Når så teksten oven i købet appellerede til de unge mænd om at stræbe efter det fuldkomne i KFUM's nye 'dannelsesfabrik', som samtidig var 'Himlens Forgaard' tjente kantaten både som et påvirkningsmiddel via teksten og som et eksempel på hvad god musik er (i forhold til de unge medlemmer) og hvordan den skal opføres godt (i forhold til foreningens egne musikere). En af de bedste måder at lære andre at tilegne sig bestemte egenskaber på er jo som bekendt ved selv at vise vejen med et godt eksempel. Det er også oplagt at forstå Geislers ansættelse som dirigent for foreningens kor i 1904, og hans indførelse af korsang på tysk derudaf. Kormedlemmerne skulle lære at tilegne sig og stræbe efter god smag som den blev defineret på byens konservatorium og i byens borgerlige koncertforeninger. ⁶⁷ I det hele taget kan indvielsesfesten ses som et ønske om at gøre KFUM til en del af den borgerlig kultursfære.

Betagelsen af ungdomstiden, som kom til udtryk i kantatens og sanges tekster vandt genklang i Ricards teologi. De unge kan skabe en bedre fremtid. Med udgangspunkt i opfattelsen af Jesus som forbillede (for-

65. Ricard, *Ungdomsliv* (se ovenfor note 39), s.1.

66. Ibid., s.32f. og s.40f.

67. Se Peter E. Nissens artikel om foreningens kors historie, 'Med sang til byens folk', *Folk og Kultur* 2007, s. 101-117.

tællingen om Jesus som 12-årig til templet ligger til grund – Luk. 2,41-52), og med henvisning til amerikansk psykologisk forskning (William James og George A. Coe) påpeger Ricard tiden omkring de 15 år som den ideelle gennembrudsalder for religiøse erfaringer.⁶⁸ De unge har en længsel efter det guddommelige og en uskyld som kan komme kirken til gode: »Kirken har brug for Ungdommen. Det lystede dens Herre, da han holdt Indtog i Jerusalem, at ride paa en Aseninde, som ikke havde baaret noget Menneske før; og det lyster Ham den Dag i Dag paa hans Sejrstog gennem Verden at bæres frem af unge Arme, der ikke først har baaret alle andre Guder og kæmpet sig trætte i Verdens og Syndens Tjeneste«. ⁶⁹ Denne tillid til ungdommen kommer også til udtryk i forbindelse med det nationale. Henvendt til sine mere pietistisk-indstillede skeptikere fra provinsens IM siger han i en tale fra 1913: »Jeg er glad over, at de nationale Strænge har faaet Lov at klinge stærkere indenfor den kristne Ungdomsbevægelse i de senere Aar. Vi vil bygge Danmark allesammen. Og vi vil bygge med paa det hele Danmark. Lad de Ældre laase sig inde i deres Parti-Baase. I Ungdomsaarene er det det fælles, som har vor Interesse. Og intet forener Ungdom fra forskellige Hjem og Samfundsklasser som det, at have den samme Gud og Frelser...Vi har forskellige Meninger, men samme Maal, og 'Maalet er Danmarks Frelse'«. ⁷⁰ I modsætning til Vilhelm Beck og IM fremgår der her tilsyneladende ikke noget skel mellem en åndelig og en politisk/national frelse.

I føromtalte *Hvis Danmarks kommende Dage* er udgangspunktet, at hvis Danmarks fremtid skal blive god må denne ungdomstype være præsent. Det følges op: »Da maa vor gamle Moder/Føstre sin Ungdomshær« (vers 1). KFUM's ledere i deres opdragelse af de unge bliver altså repræsentative for fædrelandet (her med den kendte allegori for fædrelandet som moder).

I flere af de gennemgåede sange fra sangbøgerne (ikke mindst i [-l.-n.]s) drages fædrelandskærligheden ind i forkyndelsen. Denne måde at knytte fædrelandskærligheden på de bibelske beretninger var præsent i foreningernes forkyndelse. Ligesom i Paullis sang var ærindet hos

68. Olfert Ricard, *Kristus og hans Mænd* (København, 1909), s.30f.

69. Olfert Ricard, 'K. F. U. M. som Verdensbevægelse', i Ukendt (red.), *Den kristelige Ungdomsbevægelse – Et Festskrift i Anledning af K. F. U. M.' 25-Aars Jubilæum i Kjøbenhavn* (Kjøbenhavn, 1903), 18. Se også Ricard, 'Nogle Tanker om Ungdommen og Kristendommen', *ibid.*, s.71f.

70. Olfert Ricard, 'Min Søn, giv mig dit Hjerte. – Tale til Unge og deres Hjem', *Med Mund og Pen – Taler og Artikler, I: Land og Livsanskuelse*, (København, 1914), s.23.

Ricard primært indre moralsk oprustning, når han talte om nationens tilstand, men alligevel holdt han sig ikke tilbage med at bruge bibelske begreber og allegorier til at forsvare nationen. Et eksempel er en tale fra 1910, hvor lignelsen om tjenerne, der fik forskellige talenter betroet (Matt. 25,14-30), bliver udlagt som et billede på folkene, der fik deres lande betroet: »*Danske Mænd og Kvinder, nej, det er kun et Skræmmebilled [at skulle leve under tysk Regimente]. Saadan vilde det gaa Danmark, hvis ingen Himmel hvælvede sig over det. Saadan bliver vi kun, hvis vi giver os vor Selvopgivelse og Trods i Vold. For det er Helvede. Det er sandt, Danmark er en Nation, som kun har faaet den ene Talent. Det er ofte forstemmende og bittert at tilhøre en liden Nation. England med de fem Talenter og Tyskland med de to, de kan sagtens*«. ⁷¹ Det er en grundlæggende tanke af nationen er givet af Gud som et særegent fællesskab for danskere, og fædrelands-kærligheden ligger dybt i dem. Derfor bør danskerne tage sig sammen og omvende sig til kristendommen, hvorved nationens karakter (som ellers beskrives som dovenskab og mindreværd) vil styrkes. Det fremgår dog at han ikke havde de store forventninger til samtiden. Men det havde han til gengæld til ungdommen.

Sammenfatning

Set fra et musikhistorisk synspunkt er både KFUM-sangene og kantaten eksempler på det man ud fra Carl Dahlhaus' beskrivelse kunne kalde kirkemusik i borgerlig ånd. Ifølge Dahlhaus var det centrale kvalitetskriterium for det 19. århundredes kirkemusik opbyggelighed ('Erbaulichkeit') – det vil sige at musikken tjente til at bevæge menigheden mod andagt, frem for som tidligere primært til at lovprise Gud.⁷² I dette tilfælde var udgangspunktet kendte kirkelige musikgenrer så som kantate og hymner, men i KFUM blev de brugt og tilpasset til foreningens formål. Dette var helt i overensstemmelse med tiden, hvor grænsen mellem sakral og profan musik ikke længere var et spørgsmål om det blev spillet indenfor eller udenfor den kirkelige institution, men nærmere hvad den enkelte troende lagde i det. Da KFUM teologisk set lagde sig tæt op ad den lutherske kirke, var det ikke vanskeligt at skabe disse rammer. KFUM-sangene optræder

71. Olfert Ricard, 'Han med den ene Talent', *Med Mund og Pen – Taler og Artikler, 1: Land og Livsanskuelse* (København, 1914), s. s.38-39.

72. Dahlhaus, 'Kirchenmusik und bürgerlicher Geist' (se ovenfor note 57), s.147.

i sangbøger som samtidig er fyldt med traditionelle salmer fra den lutherske kirke, og indvielsesfesten havde et forløb som i form lå tæt op ad en folkekirkelig gudstjeneste.

Det er tydeligt at Københavns KFUM var i tæt dialog med byens øvrige (borgerlige) kirke- og kulturliv i forbindelse med sit arbejdsprogram – både i deres udadvendte og indadvendte virke. I den udadvendte virksomhed forsøgte KFUM's ledere at gøre sig gældende i byens borgerskab med henblik på at erobre den for KFUM's sag. Man skabte en appellerende musik på denne kulturs præmisser ved at benytte sig af musikalske genrer og en musikalsk stil som var kendt i den borgerlige koncertkultur i overensstemmelse med samtidens mode. Foreningens valg af musik ved indvielsesfesten kan betragtes som direkte konkurrence med Den danske Folkekirke og Studenterforeningen, da musikken svarede til disse institutioners brug af musik. Indvielsesfesten kan også ses i lyset af etableringen af den grundtvigske ungdomsforening *Kirkelig Ungdomsforening (KUMA)* året før som en direkte konkurrent til KFUM (parallelt med KFUM's hus blev *Det Grundtvigske Hus* i Studiestræde indviet i 1908). Der var altså stærk konkurrence om de unge storbyboere.

På den indadvendte front tjente kantaten og sangene til at uddanne de tilflyttende unge medlemmer til gode borgerlige kristne storbyboere i overensstemmelse med ledernes idealer, som kan betragtes som en syntese af amerikansk vækkelseskristendom og romantisk dannelsesideologi. Disse idealer blev formuleret af Olfert Ricard. De unge skulle tilegne sig et personligt liv med Gud og gode borgerlige dyder. Dette skulle være begyndelsen til et fremtidigt sejrende liv i tjeneste for Gud og nationen.

Det måtte dog skabe spændinger på flere områder. For eksempel kunne det være et problem at leve op til idealerne internt, hvilket kommer til udtryk i Engbergs efterlysning af flere kor og orkestre i foreningen (se citat ovenfor s. 226 f.). Ved mærkedagene i 1900 og 1903 bestilte man sangere og musikere udefra, selvom foreningen havde eget sangkor og orkester.⁷³ Et andet problem var grænsedragningen til samfundet udenfor. Man valgte at gå ind i en kulturkamp omkring samfundets videre udvikling, hvor KFUM ønskede at præge det i en bestemt borgerlig-kristelig retning. Her forsøgte man at hævde sig selv, dels overfor de andre tilsvarende kirkelige og borgerlige bevægelser, dels overfor ideologiske modstandere som fx kulturradikale og socialister. Denne proces foregik

73. Dette skabte konflikt mellem koret og foreningens ledere. Konflikten er beskrevet og analyseret i Nissen, 'Med sang til byens folk' (se ovenfor note 70), s. 104-105.

i høj grad gennem tilegnelse af fælles værdistof og omgang med det øvrige borgerskab i modsætning til provinsens indremissionske KFUM-foreningers selvvalgte isolationisme. Men heri stod KFUM også i fare for at tilpasse og udvande sig selv i sin udviskning af grænserne til samfundet udadtil.

KFUM var en del af en større fremtidsoptimisme som gjorde sig bredt gældende i samfundet fra 1870'erne til første verdenskrigs begyndelse i 1914. Optimismens baggrund var en accelererende økonomisk vækst, som førte til en optimistisk tro på de kommende års udvikling. Den anglo-amerikanske verden var lokomotivet i denne vækst og der var derfor en generel skelen til erfaringerne fra denne kultur. På det undervisnings- og dannelsesmæssige område førte inspirationen til en pædagogisk optimisme med en tro på ungdommens udviklingsmuligheder.⁷⁴ Her var Olfert Ricard en af mange, som tog afsæt i de lovende amerikanske erfaringer. Derfor blev KFUM inddraget i krisen i forbindelse med første verdenskrig. Krigen ramte mange borgerlige idealistiske projekter hårdt. Fremtidsoptimismen, som havde præget tiden frem til krigen fik et knæk med konfrontationen af krigens rædsler. I en adventsprædiken fra hans senere år ser Ricard tilbage og erkender: *»det bliver aldrig som før 1914, og vi er hverken saa sorgløse eller saa religiøs anlagt som Orientaler«*.⁷⁵ Præget af helliggørelsesbevægelsen troede han på en strålende fremtid for Danmarks ungdom, og KFUM var jo netop det redskab som skulle redde den borgerlige idealisme. I en indledning til en årsberetning for arbejdet 1925 erkendte han: *»I al Fald drømte jeg selv en helt anden Drøm om Ungdomsbevægelsen og dens Betydning for Folk og Fædreland og Kirke, dengang jeg var ung og jeg selv endnu var blandt de Førende...Jeg tænkte, at unge kristne Hjem, indviede til Herren, vilde stiftes i Hobetal, og fromme Børn vokse op dér og udgaa derfra. Ja, jeg tænkte, at Ungdomsbevægelsen vilde fostre og danne Mænd, som ogsaa paa det borgerlige Omraade, paa Rigsdagen, i Sogneraad og Kommunalbestyrelser, indenfor Arbejdernes og Arbejdsgivernes Organisationer, i Pressen og Litteraturen, vilde gøre deres Indflydelse gældende og hjælpe med til, at guds Riges Tanker*

74. Niels Thomsen, *Hovedstrømninger 1870-1914* (Odense, 1998), s.13ff. samt Ehlers, *Ungdomsliv*, s.90ff.

75. Olfert Ricard, 'Mere glæde (4. søndag i advent)', *Efterklang. Efterladte Prædikener* (København, 1929), s.29. Det er uklart hvad Ricard mener præcist med 'Orientaler'. Han tænker sandsynligvis på de semitiske folkeslag. Om Ricards resignation – se også Olesen, *Der stod et vejr*, s.182f.

blev virkeliggjort i vort Folk. Det tænkte jeg. Men det er **ikke sket**«. ⁷⁶ Ricards løsningsforslag var større iver og inderlighed i arbejdet. Det troede alle i foreningen dog åbenbart ikke på for et generationsopgør inspireret af bl.a. den tyske teolog Karl Barth (1886-1968) fandt sted i tiden omkring 1930. ⁷⁷ Københavns KFUM kom ind i en identitetskrise, som foreningen aldrig overvandt. Det blev begyndelsen til foreningens tilbagegang og man måtte endelig sælge *Borgen* i 1966. Det førte til et mere indadvendt og defensivt foreningsliv. Det afspejledes også i musikken. Mange af de her omtalte KFUM-sange forsvandt efterhånden fra de følgende udgaver af *De Unges Sangbog*. Selvom troen blev holdt højt ved jubilæerne begynder man dog at ane en tvivl på projektet. Emilius Bangerts kantate for KFUM's 50-års jubilæum i 1928 indeholder en sats, som afspejler situationen. I tonesat i en stil, der svarer til de tidligere omtalte idealer for 1800-tallets kirkemusik sang koret Svend Rehlings ord:

»Det er Mindernes Dag, det er Mindernes Dag;
o Genlyd af Fortid i Vingernes Slag,
Fugle, der naar over Dybet og Kløfterne...
Løfterne, Løfterne,
hvad blev de til?
Husker du, husker du? Dyrt blev de givet –
Livet, ak Livet
Véd, hvad det vil!
Drengen blev Yngling, og Yngling blev Mand,
Knæler en Høstdag i Mindernes Land,
Ser mellem fattige, visnende Grene –
Jesus alene.

76. Olfert Ricard, 'Hvorfor blev det ikke til mere?', *KFUM – KFUK 1925 – Beretning*, (København, 1925), 8.

77. Olesen, *Dansk KFUM og KFUKs historie*, s.21ff.

Appendiks

I den følgende alfabetiske oversigt (s. 252 ff.) over særegne sange for Københavns KFUM har jeg under hver enkelt sang tilføjet indholdskategorien fra sangbøgerne, som sangen hører under. Hvis sangene har hørt under forskellige kategorier i de forskellige sangbøger er begge angivet med den ældste sangbogs kategorisering nævnt først. Angivelse i parentes er min egen definerede underkategori, som bruges til at karakterisere sangene yderligere. Derpå følger titel, sangbogsudgave(r), hvor sangen forekommer, forfatter, komponist til angivet melodi og endelig melodiuudgave(r), hvor melodien forekommer.⁷⁸ En * ved melodiangivelse betyder at der er benyttet en melodi taget fra en allerede kendt sang.

78. Hvad melodibøger angår drejer det sig om Johannes Beck (red.), *86 Melodier til De Unges Sangbog* (København, 1901) og samme (red.), *82 Melodier til De Unges Sangbog* (København, 1911). Sidstnævnte melodibog er en revideret udgave af den første. Derudover er det U.i.G./Ungdomsafdelingen i Gothersgade (udg.), *46 Melodier til 'Ungdomssange'*, (København, 1900) og C.C. Gad (udg.), *Melodisamling til De Unges Sangbog* (Aarhus, 1917). Ved brug af kendte melodier henvises der til følgende melodibøger: Kirkelig Forening for Indre Mission i Kjøbenhavn (udg.), *Melodier til Salmebog for Søndagsskoler, Bibelklasser og Børnegudstjenester* (Kjøbenhavn, 1887) [Sønsk.]; Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark (udg.), *Melodisamling, Sangbog udgivet af Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark* (København, 1913) [I.M.]; Jacob Erslevs Forlag (udg.), *Danmarks Melodier arrangeret for Piano og Sang til brug i Skole og Hjemmet*, 1, flere udgaver [D.M.I.]; Wilhelm Hansens Forlag (udg.), *Danmarks Melodibog*, 1, flere udgaver [Mbog.]; N. Johan Laursen (udg.), *Melodier til 'Sangbog for den danske folkehøjskole'* (København, 1912) [H.S.]. Af koralbøger henvises til samtidens folkekirkelige koralbøger så som A.P. Berggreen (udg.): *Melodier til den af Roeskilde-Præsteconvent udgivne Psalmebog* (Kjøbenhavn, 1853) [Berg.]; Christian Barnekow (udg.): *Melodier til Tillægget til »Psalmebog for Kirke- og Hus- Andagt* (Kjøbenhavn, 1878) [Bkw]; Viggo Bielefeldt (udg.): *Melodier til Salmebog for Kirke og Hjem* (Kjøbenhavn, 1901) [Biel.].

Indholdskategori med underkategori	Titel	Sangbogs Udgave	Forfatter	Komponist	Melodibogs-udgave og henvisninger
I det fri/Til Skovs (D. Friluftslivssange)	Afsted, af sted fra Disk og Butik	1907: 70 1914: 389	M. Sam. Jørgensen	O. Lindblad el. C. Nielsen: Vi fik ej under Tidernes Tryk*	1901: 76 1911: 73 1917: 363a 1917: 363b
Salmer og Aandelige Sange (C. Årstids- og højtidssange)	Augustus troned i sin hal	1907: 9	Olfert Ricard	A. Winding: O, sad jeg som Marie sad*	1901: 25 1911: 23
Salmer og Aandelige Sange/Bøn (A. Ungt kristenliv: Bøn)	Bed for dit Hus	1907: 28 1914: 249	Fridrik Fridriksson	Christian Geisler (1907) el. Abel Grahll (1917)	U.i.G.: 8 1917: 249
De Unge/Konfirmand-fest (A. Ungt kristenliv)	Da jeg var en Smaadrenge	1907: 52 1914: 378	Olfert Ricard	Dansk Folkemel.: Paa Tave Bondes Ager*	1901: 2 1911: 2 1917: 479
Den daglige Gjærning/Fan-sang (B. Ungt nationalisme)	Danske Drengene løft jert Hoved	1900: 36 1901:233 1914:374	(J.) eller -I.-n. (ukendt signatur)	P. B. Bliss: Kristi Stridsmænd (Sankeys Sange)*	Sønsk.: 16 1917: 169
De Unge/Ynglingen (A. Ungt kristenliv)	Der er Roser på Kind	1907: 46 1914:338	Fridrik Fridriksson	B. Crusell: Nu han sväfvade kring*	D.M. I: 32 H. S: 217 1917: 338
Missionssange	Der gaar et Brus fra fjerne Riger	1907: 43 1914:291	H.W. Fox/ Ricard (overs.)	H. J. Maunder	U.i.G.: 13 1917: 291
De Unge (A. Ungt kristenliv)	Der vokser ingen Roser med mere yndig Lugt	1901:229 1914:337	Olfert Ricard	Dansk Folkemel.: Vort Modersmål er dejligt*	1901: 64 1911: 61 1917: 435
Salmer og Aandelige Sange (C. Årstids- og højtidssange)	Det er så yndigt hver Julefest	1907: 10	-I. (ukendt signatur)	C.F.F. Weyse: Det er saa yndigt at følges ad*	Bkw: 35 Biel.: 95
I det fri/Til Skovs (D. Friluftslivssange)	Draaben perler paa hvert Blad	1907: 72 1914: 392	B. (ukendt signatur)	J. G. Meidell el. C.F.F. Weyse: Dejlig er den Him-mel blå	Berg.: 29 Biel.: 20
Høitiderne: Jul (C. Årstids- og højtidssange)	Har du hørt om den Nat	1907: 11 1914: 90	Olfert Ricard	J. Glæser: Høje Nord, Friheds Hjem* ⁷⁹	D.M. I: 101 Mbog. I: 117
De Unge/Til Søs!/Konfir-mandfest (A. Ungt kristenliv)	Hej, vil I med?	1907: 58 1914:373	Olfert Ricard	A. Winding: Blomster i Vaar*	1901: 56 1911: 53 1917: 209
Kristenlivet	Hen over Jord et Pilgrimstog saa stille skrider frem	1907: 40 1914: 200	*** / Fridrik Fridriksson ⁸⁰	Svensk Folkemel.: Om Nogen mig nu spørge vil*	U.i.G.: 11 I.M.: 201
I det fri/Skovturssangen (D. Friluftslivssange)	Herligt en Sommerdag Under det røde Flag	1900: 38 1901: 230 1914: 387	Olfert Ricard	Fr. Kuhlau: Herligt en Som-mernat*	1901: 65 1911: 62 1917: 387
Danmark/Land og Folk (B. Ungt nationalisme)	Herre, læg dog Danmarks Saar	1901:256 1914:408	-I.-n. (ukendt signatur)	J.P.E. Hartmann: Blomstre som en Rosengard*	Bkw: 22 Biel.: 15
Danmark (B. Ungt nationalisme)	Hvis Danmarks kommende Dage	1901: 258	Jakob Paulli	Christian Geisler el. J. Beck (1911)	1901: 81 1911: 77a 1911: 77b
De Unge/Yngste Afdeling (B. Ungt nationalisme)	Hil dig vor Fane god	1914: 377	Fridrik Fridriksson	Tysk Folkemel.: Se Norges Blom-sterdal* ⁸¹	H.S.: 427 1917: 377
Afslutning/Aften-sang (D. Friluftslivssange)	Horisont til alle Sider/ Aften-himmel over Fælleden	1907: 125	Olfert Ricard	Emilius Bangert	U.i.G.: 23
Danmark (B. Ungt nationalisme)	Højt op mod Norden er der lagt	1901: 254	-s.-t. (ukendt signatur)	A. Grétry: Vort Fødeland var altid rigt*	1901: 78 1911: 74

De Unge (A. Ungt kristenliv)	Jeg elsker to røde Kinder	1907: 59	Olfert Ricard	A. Møller: Jeg elsker de grønne Lunde*	1901: 72 1911: 69
De Unge (A. Ungt kristenliv)	Just som jeg er, jeg kommer – men	1901: 216 1914: 330	M. Hearn/ Ricard (overs.)	E. Hartmann: Fra Himlen kom en Engel klar*	Bkw.: 60 Biel.: 57
De Unge/Konfirmand-fest (A. Ungt kristenliv)	Kongen kommer! Vagt, staa op, præsentér Gevær!	1907: 57	Fridrik Fridriksson	Færøsk Folkemel: Paaskeklokken kimed mildt*	1901: 74 1911: 71
Jesus Kristus	Min Jesus, jeg elsker dig	1901: 49 1914: 148	W.R. Featherston/ Ricard (overs.)	A.J. Gordon	1901: 9 1911: 9 1917: 148
De Unge/Drengeskovtur (D. Friluftslivssange)	Naar Morgensolen kigger	1900: 39 1907: 69	Olfert Ricard	J.P.E. Hartmann: Du som har Sorg i Sinde*	D.M. I.: 72 Mbog. I: 60
De Unge/ (A. Ungt kristenliv)	Skal engang du kunne binde	1901: 217 1914: 329	Jakob Paulli	C. Geisler el. N.W. Gade: Kirken er som Him- merige	1901: 57 1911: 54 1917: 329 Biel.: 146
Aarstiderne (C. Årstids- og højtids- sange)	Skonne September	1907: 76 1914: 71	Olfert Ricard	F. Flemming: Interger vitæ/ Mægtigste Kriste**2	Biel.: 165a
I det Fri/Til Skovs (D. Friluftslivssange)	Solen glitrer over Voven	1907: 71 1914: 390	Mads Nielsen	P. Heise: Jylland mellem tvende Have*	1901: 71 1911: 68 1917: 409
Morgen og Aften (C. Årstids- og højtids- sange)	Solen synker snart i Vest	1901: 30 1914: 59	-I.-n. (ukendt signatur)	C.E.F. Weyse: Til vor lille Gerning ud*	Berg.: 77 Biel.: 225
Døden og det evige liv	Sølvsnoren brister dog engang	1901: 204 1914: 320	Fanny Crosby/ Ricard (overs.)	George C. Stebbins	1901: 52 1911: 49 1917: 320
Danmark/Land og Folk (B. Ung nationalisme)	Tusind Vintre er det siden	1901: 246 1914: 409	-I.-n. (ukendt signatur)	P. Heise: Jylland mellem tvende have*	1901: 71 1911: 68 1917: 409
De Unge/Jesus Kristus (A. Ungt kristenliv)	Ung var han, der red i Solen	1907: 45 1914: 147	Olfert Ricard	A.P. Berggreen: Himlen aabnes, Mørket svinder*	Berg.: 59 Biel.: 87
De Unge (A. Ungt kristenliv: Bøn)	Ungdommens Frelser	1907: 63 1914: 342	Olfert Ricard	Fr. Flemming: Interger vitæ/ Mæg- tigste Kriste*	Biel.: 165a
Salmer og Aandelige Sange/Bøn (A. Ungt kristenliv: Bøn)	Velsignet saa være hver Moder	1907: 29 1914: 254	Fridrik Fridriksson	S. Dedekan: Naar Solen ganger til Hvile*	1901: 63 1911: 60 1917: 57
De Unge/Konfirmand-fest (A. Ungt kristenliv)	Vi er ranglede Børn	1907: 56 1914: 372	Olfert Ricard	B. Crusell: Nu han sväfvade kring*	D.M. I: 32 H.S.: 217 1914: 338

79. I 4. udgave (1914) er der desuden henvist til melodi af Thomas Jensen, *Salme 96, s. 12-13*. Den er dog ikke angivet i nogen melodibøger, og det har ikke været muligt at finde sangen/satsen. Det kunne dog ligesom ved *Hil dig vor Fane god* henvise til en mandskorsats (se nedenfor note 15).

80. I *Ungdomssange* fremstår sangen med signatur ***. I 5. udgave af *De Unges Sangbog* er Fridriksson angivet som forfatter.

81. Som melodi er også henvist til Edvard Griegs mandskorsats *Den norske Sjømand er* (EG 163/Dan Fog, *Grieg-Katalog* (København, 1980), nr. 124). Det viser at sangen også er tænkt til mandskorsbrug.

82. I 4. udgave (1914) henvises desuden til egen melodi. Den forekommer dog ikke i melodibogen, og noget kunne tyde på en misforståelse eller en uenighed mellem sangbogsredaktionen og udgiveren af melodibogen.

Summary

In this article, the history of the musical culture of Copenhagen's Young Men's Christian Association/YMCA (Kristelig Forening for unge Mænd/KFUM) around 1900 is analyzed. The focus is on two central parts: the songs and the inauguration cantata.

The first part is about the particular songs and community singing of the association. An ethnohymnological approach with focal point on the role of the hymns in the process of creating social community and identity shows how the songs become an important function for the identity of the organization.

Under the leadership of the charismatic secretary Olfert Ricard, the content of the association's hymn books changed from a pietistic Christianity to an open-minded assimilation of non-sacred culture. New songs by Ricard and his fellows focused mainly on youth culture and fellowship from the perspective of a young man. Jesus was regarded as the young man's role model and hero. This inspiration was drawn from Anglo-American revivalism, as it emerged in the international YMCA, and was transformed into an ideology of a Christian national awakening among youngsters.

The tunes of the songs were taken from well-known songs of the time. The symbolic content of the original song was by the melody transformed and carried over to the new song. This meant that the communication effect of the song's message became even stronger and more familiar. For the same reason tunes of high emotional quality were present.

The creation of new songs was an important part of making a strong spiritual bastion in Copenhagen. Music was seen as an important factor in the intermediation and education of the young men as good educated Christians. At the same time, music had a representative function. The music would show the abilities of the organization to the community outside.

The second part is an investigation of the musical space around the performance of the cantata at the inauguration of the KFUM/YMCA headquarters September 16th, 1900. It is an exploration of how the music promoted the association and its theology. The inauguration day was strongly representative in character and the stage was set for future identity and an ideal 'liturgical practice'.

The text of the cantata by Jacob Paulli focused on the importance of giving young men the right Christian upbringing and the value of having a place, where this could be done. The music is consistent with the

musical ideals of the time: A moderate expressive character, which emphasizes the words. The male choir has an important role in the work, and it becomes a symbolic representation of the YMCA-leaders through warning texts to the young men and the representatives of the town. The cantata represents and integrates the emotional aspects of the new era of the association, which was confirmed by the description of the event in the local newspapers.

The inauguration music was a part of the visual profiling of the association. Inspired by the grand houses of the Anglo-American YMCA, the Danish organization underlined visual presence. This was a part of the demonstration of the success of *holiness*, and Olfert Ricard took the lead in this achievement.

Another important aspect of the music was the importance of becoming a part of the local educated culture in Copenhagen. Music of good quality was essential in the local students' association, and the target group was partly the same. Ricard saw education and good taste as a crucial element in young men's spiritual growing and the salvation of the nation; the music culture of the association should be an important part of achieving this goal.

In their music making, the members of the YMCA of Copenhagen created a sacred place, similar to the churches. This was in line with the romantic music of the time, where the boundaries between sacred and profane were fluid. The contact with the society outside the association was strong, and the organization became an active member of the cultural war for the souls of the urban population.

The First World War and the following cultural confusion and crisis ruined the dreams, and the decline of the organization began.